

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE
FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

2135945

**ROZVOJ VYBRANÝCH REGIÓNOV Z POHLADU
KOMPETENCIÍ SAMOSPRÁVY**

2011

Mária Waldhauserová, Bc.

SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA
V NITRE

FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA

ROZVOJ VYBRANÝCH REGIÓNOV Z POHLADU
KOMPETENCIÍ SAMOSPRÁVY

Diplomová práca

Študijný program: Regionálny rozvoj

Študijný odbor: 6218800 Verejná správa a regionálny rozvoj

Školiace pracovisko: Katedra práva

Školiteľ: doc. JUDr. Eleonóra Marišová, PhD.

Nitra 2011

Mária Waldhauserová, Bc.

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Bc. Mária Waldhauserová vyhlasujem, že som diplomovú prácu na tému „Rozvoj vybraných regiónov z pohľadu kompetencií samosprávy“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak hore uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre dňa 29. apríla 2011

.....

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem pod'akovanie pani doc. JUDr. Eleonóre Marišovej, PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej diplomovej práce.

Abstrakt

WALDHAUSEROVÁ, Mária: Rozvoj vybraných regiónov z pohľadu kompetencií samosprávy: (Diplomová práca) - Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre. Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja; Katedra práva. – Vedúca diplomovej práce: doc. JUDr. Eleonóra Marišová, PhD. – Nitra, 2011-88 s.

Diplomová práca bola vypracovaná v rámci inžinierskeho štúdia na Fakulte európskych štúdií a regionálneho rozvoja v Nitre na Katedre práva. Diplomová práca prezentuje analýzu doposiaľ vykonaných reformných krokov v procese reforiem verejnej správy od roku 1989. Popisuje históriu verejnej správy. Analyzuje reformu verejnej správy, jej etapy a postupnosť zmien a to aj z hľadiska inštitucionálnych zmien. Analyzuje východiská nového systému financovania územných samospráv, financovanie pôvodných a prenesených kompetencií samosprávy. Opytovacou metódou práca v závere hodnotí získané informácie o uplatňovaní pôvodných a prenesených kompetencií v Prešovskom a Trnavskom kraji, ako aj rozdielnosť krajov na základe zhodnotenia rozdielov v oblasti ekonomickej a demografickej.

Kľúčové slová: reforma, stratégia, verejná správa, štátna správa, samospráva, obce, vyššie územné celky, financovanie

Abstract

WALDHAUSEROVÁ, Mária: Development of selected regions in terms of self-competence. (Diploma work) – Slovak Agricultural University, Nitra. Faculty of economics and management, Department of Law. Supervisor of the diploma work: doc. JUDr. Eleonóra Marišová, PhD. – Nitra, 2011 - 88 pp.

The thesis was developed within the engineering study at the Faculty of European Studies and Regional Development in Nitra, Department of Law. The thesis presents the analysis so far carried out reform steps in the process of reform of public administration since 1989. Describes the history of public administration. Analyzes the public administration reform, and its phase sequence changes and also in terms of institutional change. Analyzes the background of the new system of financing local authorities, initial funding and powers conferred self-government. Interrogatory methods of work in the end the values obtained information on the application of original and transferred competencies in Presov and Trnava region, as well as the diversity of regions in the evaluation of differences in economic and demographic.

Key words: reform, strategy, public administration. government, government municipalities, higher territorial units, funding

Obsah

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ	7
ZOZNAM TABULIEK	8
ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK	9
ÚVOD	10
1 VEREJNÁ SPRÁVA NA SLOVENSKU	12
1.1 História verejnej správy	13
1.1.1 Najstaršie samosprávne formy	14
1.1.2 Decentralizácia a modernizácia verejnej správy	16
1.2 Reforma verejnej správy	21
1.2.1 Verejná správa na Slovensku od roku 1989-2002	22
1.2.2 Verejná správa na Slovensku od roku 2002.....	24
1.2.3 Zmena územného usporiadania	26
1.2.4 Presun kompetencií zo štátnej správy na územnú samosprávu	28
1.2.5 Kompetencie samosprávy	32
1.2.6 Rozvoj regiónov z pohľadu kompetencií samosprávy.....	34
2 CIEĽ PRÁCE	38
3 METODIKA PRÁCE	39
4 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA	40
4.1 Sumarizácia uceleného pohľadu na históriu a reformu verejnej správy.	40
4.2 Analýza vykonaných reformných krokov v procese reforiem verejnej správy od roku 1989.....	41
4.3 Rozsah originálnych aj prenesených kompetencií, ktoré vykonávajú obce	41
4.4 Charakteristika vyššieho územného celku Trnavského kraja	43
4.5 Charakteristika vyššieho územného celku Prešovského kraja	45
4.6 Porovnanie krajov z hľadiska nezamestnanosti.....	47
4.7 Vyhodnotenie získaných informácií o uplatňovaní pôvodných a prenesených kompetencií v Trnavskom a Prešovskom kraji	49
5 NÁVRH NA VYUŽITIE VÝSLEDKOV	62
ZÁVER	64
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	66
PRÍLOHY	69

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ

Obr. 1 Usporiadanie verejnej správy od 01. 01. 2004	24
Obr. 2 Trnavský samosprávny kraj	43
Obr. 3 Prešovský samosprávny kraj	45

ZOZNAM TABULIEK

Tab. 1 [[Porovnanie vidieckeho a urbanizovaného priestoru].....	47
Tab. 2 [Porovnanie nezamestnanosti a priemernej mzdy v rokoch 2006 a 2009 v rámci Trnavského a Prešovského samosprávneho kraja].....	48
Tab. 3 [Vývoj ukazovateľov reálnej ekonomiky Slovenskej republiky v období od roku 2005 do roku 2011].....	48
Tab. 4 [Pôvodné obecné kompetencie, realizované priamo v obci]	50
Tab. 5 [Pôvodné obecné kompetencie, realizované v spoločnej úradovni]	52
Tab. 6 [Pôvodné obecné kompetencie, ktoré sa nevykonávajú]	53
Tab. 7 [Prenesené obecné kompetencie, ktoré sa vykonávajú priamo v obci]	54
Tab. 8 [Prenesené obecné kompetencie, ktoré sa vykonávajú v spoločnej úradovni].	55
Tab. 9 [Prenesené obecné kompetencie, ktoré sa nevykonávajú]	55
Tab. 10 [Rozdelenie podľa pohlavia – Trnavský a Prešovský samosprávny kraj]	57
Tab. 11 [Rozdelenie podľa veku – Trnavský a Prešovský samosprávny kraj]	58
Tab. 12 [Rozdelenie podľa vyjadrenia spokojnosti so životom v obci, v ktorej občania žijú v rámci Trnavského a Prešovského samosprávneho kraja]	59
Tab. 13 [Rozdelenie podľa vyjadrenia spokojnosti so spoluprácou s predstaviteľmi miestnej samosprávy, v ktorej občania žijú v rámci Trnavského a Prešovského samosprávneho kraja]	60
Tab. 14 [Rozdelenie podľa vyjadrenia spokojnosti s poskytovaním sociálnych služieb v obci, v ktorej občania žijú v rámci Trnavského a Prešovského samosprávneho kraja]	61

ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK

ČSFR – Československá federatívna republika

EÚ – Európska únia

MP SR – Ministerstvo pôdohospodárstva SR

MV SR – Ministerstvo vnútra SR

NR SR – Národná rada Slovenskej republiky

SR – Slovenská republika

TUR – trvalo udržateľný rozvoj

ÚV SR – Úrad vlády Slovenskej republiky

VÚC – vyšší územný celok

Z. z. – Zbierka zákonov

Zb. – Zbierka zákonov

ÚVOD

Zmena spoločenského zriadenia v Slovenskej republike priniesla začiatkom 90-tych rokov 20. storočia mnohé systémové zmeny znamenajúce prechod na nový politicko-spoločenský a ekonomický systém.

Slovenská republika prešla v období rokov 1989 – 2006 viacerými spoločenskými a politickými zmenami. Reforma verejnej správy dala mestám, obciam a regiónom veľkú časť rozhodovacej moci a bola na ňu prenesená väčšia zodpovednosť, ako aj viaceré kompetencie. Vytvoril sa priestor na priblíženie verejných vecí k občanovi, čím sa začína naplňovať lepší a ľahší prístup občana k informáciám z verejného sektora, a tak isto sa môže občan zúčastňovať na verejnom dianí obce.

Decentralizáciou sa na obce a mestá presunulo veľké množstvo právomocí, ktoré predtým vykonával štát prostredníctvom štátnych orgánov. S týmto prechodom kompetencií získali obce možnosť rozhodovania nad objemom finančných prostriedkov, o ktorých pred tým rozhodoval štát.

Prácu sme si zvolili z dôvodu, že žijeme v Trnavskom kraji a ako občania tohto kraja nás zaujímajú jeho kompetencie, úroveň kompetencií samosprávy, ako aj úroveň ekonomická, demografická a vzdelanostná. Z tohto dôvodu je cieľom práce analýza kompetencií zo štátnej správy na všetky úrovne samosprávy a ich porovnanie s Prešovským krajom.

V práci vychádzame najmä z publikácií splnomocnenca pre reformu verejnej správy pána Ing. Viktora Nižňanského, PhD.

V úvode práce sme sa zamerali na stručné zdokumentovanie histórie verejnej správy a najstarších foriem samospráv.

V druhej časti práce analyzujeme verejnú správu na Slovensku od roku 1998 do roku 2006 a popisujeme presun kompetencií zo štátnej správy na územnú samosprávu.

V praktickej časti práce bol ako metóda práce použitý zber sekundárnych údajov prostredníctvom empirického výskumu realizovaného opytovacou metódou. Dotazníkovou metódou sme získali informácie o uplatňovaní pôvodných a prenesených kompetencií v Trnavskom a Prešovskom kraji, ako aj rozdielnosť krajov na základe zhodnotenia rozdielov v oblasti ekonomickej a demografickej. Následne sme výsledky vyhodnotili štatistickou metódou.

Na dotazníkovom prieskume určenom pre miestne samosprávy Trnavského a Prešovského kraja participovali obce týchto krajov. Zber údajov v období január až marec 2011 priniesol výsledky zamerané na aktuálnu situáciu v obciach. Cieľom vyhodnotenia opytovacej metódy bolo zo získaných výstupov identifikovať prezentované závery vo vzťahu postavenia miestnej správy a občana.

Záver diplomovej práce tvorí ucelený pohľad na rozvoj vybraných regiónov z pohľadu kompetencií samosprávy a porovnanie výsledkov získaných z vyhodnotenia opytovacej metódy.

Reforma verejnej správy sa v posledných rokoch zaradila medzi najdiskutovanejšie problémy transformácie spoločnosti v Slovenskej republike. Zásadnou otázkou smerovania celej reformy je decentralizácia verejnej správy a na ňu nadväzujúce zmeny vo financovaní kompetencií. S touto zmenou je spojená požiadavka väčšej efektívnosti, stability a funkčnosti nového usporiadania vzťahov vo verejnej správe.

1 VEREJNÁ SPRÁVA NA SLOVENSKU

Reforma verejnej správy na Slovensku je komplexnou systémovou zmenou, ktorej realizácia si vyžadovala a stále vyžaduje riešenie množstva problémov. V kontexte riešenej témy spomenieme len niekoľko dôležitých súvislostí. Uvažovať o organizáciách verejnej správy v Slovenskej republike možno v súčasnosti v jej duálnom charaktere, ktorý predstavuje zloženie z dvoch subsystémov - štátnej správy a samosprávy, pričom organizácie z oboch jej súčastí vykazujú z hľadiska svojho fungovania výrazné rozdiely.

Najmä oblasť územnej samosprávy prechádza od roku 1990 výraznými zmenami smerom k zvyšovaniu svojej celkovej nezávislosti. Reforma verejnej správy, a v tejto súvislosti aj reforma územnej samosprávy, však nie je žiadnym špecifikom Slovenskej republiky. Podobné reformy prebiehali a prebiehajú nielen vo všetkých postkomunistických krajinách, ale stretávame sa s nimi aj v mnohých vyspelých demokraciách Západnej Európy. Najmä od druhej polovice minulého storočia sa spoločnou charakteristikou týchto reforiem stala decentralizácia (Peková, 2004).

Celková stratégia reformy verejnej správy v SR bola postavená na Koncepcii decentralizácie a modernizácie verejnej správy, ktorú vláda SR schválila uznesením č. 230/2000. Systémové reformy sú veľmi komplikovaným a zväčša dlhodobým realizujúcim sa procesom.

Problematika týkajúca sa občanov a verejnej správy je vždy aktuálna a zaujímavá. Nielen pre teóriu verejnej moci, jej aplikačnú prax, ale pre celý spoločenský a politický život. Aj v súčasnom období je problematika verejných služieb aktuálna. Upozorňuje na ňu aj Oznámenie Európskej komisie – *Výkony vo verejnom záujme* (1966). Podľa tohto dokumentu výkonmi vo verejnom záujme sú činnosti, ktoré sa vykonávajú v záujme verejnosti prostredníctvom orgánov so špecifickými záväzkami voči verejnosti. Tieto záväzky môžu byť realizované tak na národnej, ako aj na regionálnej úrovni. Je potrebné si uvedomiť, že verejné služby naplňajú základné potreby občanov, štátu a spoločnosti tým, že slúžia celej spoločnosti a všetkým občanom. Bez nich nie je možné zabezpečiť pokojný život občanov. V európskom význame sú významným činiteľom súdržnosti európskej komunity a patria k európskemu modelu občianskej spoločnosti. Možno sa s nimi stretnúť prakticky vo všetkých oblastiach každodenného života. Nepochybne, že význam verejných služieb bude narastať a v krajinách Európskej únie sa stále viac presadzuje názor, že verejné služby sú základným právom občana (Kandráč, 2004).

V súčasnosti sa prejavuje tendencia stotožňovať pojmy verejná správa a štátna správa, avšak pojem verejná správa má širší obsah ako pojem štátna správa. Verejnou správou sa rozumie správa všetkých vecí vo verejnom záujme.

Zmena spoločenského zriadenia v Slovenskej republike priniesla začiatkom 90.-tych rokov 20. storočia mnohé systémové zmeny znamenajúce prechod na nový politicko-spoločenský a ekonomický systém. Jeho súčasťou je reforma verejnej správy ako zásadný krok v konsolidácii demokratického systému a posilnení integrity štátu. S týmto krokom nevyhnutne súviselo obnovenie miestnej samosprávy na Slovensku prijatím zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení. Tým došlo k oddeleniu samosprávy od štátnej správy a k zmenám v územnosprávnom členení krajiny.

Súčasne začiatkom 90.-tych rokov sa začal budovať samostatný finančný systém obcí a miest založený na vlastných príjmoch, podieloch na daniach v správe štátu a dotáciách zo štátneho rozpočtu. Doterajšia politika vo financovaní samospráv vychádzala síce z funkčného systému, ktorý bol z určitého pohľadu stabilizujúcim faktorom spoločenského vývoja, no mal celý rad systémových problémov.

Systém vzťahov štátneho rozpočtu a rozpočtov miestnych samospráv bol až do roku 2004 dôvodom nestability a nepredvídateľnosti veľkej časti príjmov samospráv. Hlavné problémy súviseli hlavne s nedostatočnou finančnou autonómiou samospráv a každoročne sa meniacimi pravidlami fiškálnych vzťahov medzi štátnym rozpočtom a rozpočtami samospráv. Chýbalo objektívne kriteriálne rozhodovanie, čo spôsobovalo nespravodlivosť systému. Rozdeľovanie finančných prostriedkov nedostatočne rešpektovalo miestne špecifiká regiónu, čo bolo jednou z príčin prehlbujúcich sa rozdielov vo finančnej sile regiónov Slovenska (Tichý, 2005).

1.1 História verejnej správy

Slovensko je významne regionálne diferencované. Značná regionálna diferencovanosť je daná historicky, kultúrne, politicky a geograficky; ekonomickým a demografickým rozvojom; etnickým zložením, vierovyznaním, dávnymi kultúrnymi a administratívnymi centrami, lokalizovanými do prúdov externých kultúrnych vplyvov, mierou otvorenosti, resp. uzavretosti, polohou na ose západ – východ; zámernými zásahmi (socialistického) štátu do regiónov; mierou a vývojom industrializácie a urbanizácie, vzdelanostnou a vekovou štruktúrou oblastí a pod. Ľudia v jednotlivých regiónoch sa

v mnohom nachádzajú v inej situácii, často sa líšia tiež svojou „sociálnou definíciou situácie“ a dosť sa odlišujú aj svojou mentalitou (Krivý, 1996).

Sociológovia zaoberajúci sa územím a sídlami (Pašiak, 1993; Gajdoš, 1993) zdôrazňujú že pre dynamiku regiónov bola dôležitá industrializácia a urbanizácia – a tie boli na Slovensku historicky oneskorené, intenzívnejšie sa začali rozvíjať v druhej polovici 20. storočia, teda v čase, keď sa v urbanizovaných krajinách končila etapa klasickej urbanizácie.

Prvopočiatky štátnej správy na území Slovenska siahajú do 9. storočia. Postupne sa menila v podmienkach rôznych foriem monarchie. Od roku 1918 vystriedali monarchistickú správu štátne orgány a inštitúcie Československej republiky. Tie sa potom stali v nasledujúcich obdobiach nástrojmi moci nielen demokratických, ale aj totalitných vládnych garnitúr (Hromada, 2009).

Vznikom Česko-Slovenskej republiky v roku 1918 došlo aj k zmenám v územnom usporiadaní krajiny. V prvých rokoch existencie ČSR ešte pretrvávalo staré Uhorské členenie na župy (do roku 1922), avšak zmena hraníc si vynútila zmenu aj územnosprávneho usporiadania v ČSR, keďže starý systém bol pre nový štát nevyhovujúci. V roku 1923 bolo prijaté nové územnosprávne členenie, ktoré územie Slovenska rozdelilo na 6 žúp: Bratislavskú, Nitriansku, Považskú, Pohronskú, Podtatranskú a Košickú. V rámci žúp vznikli aj okresy. Tento stav pretrval s menšími obmenami (odtrhnutie území na južnom a severnom Slovensku po Viedenskej arbitráži 2. 11. 1938, či rozpad ČSR v r. 1939, alebo odtrhnutie Zakarpatska v roku 1945) až do roku 1949.

1.1.1 Najstaršie samosprávne formy

Počiatky miestnej štátnej správy na území Slovenska sú známe už z 9. storočia v rámci prvého slovanského štátu, označovaného ako Veľká Morava. Po zániku tohto štátu sa menila a vyvíjala v rámci uhorského kráľovstva, neskôr habsburskej monarchie a potom dualistickej Rakúsko – Uhorskej monarchie (Volko, Kiš, 2007).

Od 11. storočia do roku 1918 prebehlo na území Slovenska 5 hlavných reforiem, pričom celky na regionálnej úrovni mali väčšinou samosprávny charakter. Ich počet sa pohyboval medzi 17 – 21. **Šľachtické stolice** postupne nahradili sústavu hradných panstiev, ktorá bola kráľovskou, čiže v podstate štátnou územnou správou organizáciou.

Po vzniku Česko - Slovenska (1918) bola územná samospráva výrazne obmedzená a od roku 1923 bola regionálna samospráva v zásade zlikvidovaná. (Slavík, 1997).

Regionálne celky na Slovensku boli v stredoveku až do 18. storočia relatívne stabilné, ich postavenie z hľadiska samosprávnosti a vzťahu k ústredným orgánom verejnej moci sa postupne menilo. Preto sa regionálne celky do 14. storočia najčastejšie označujú ako kráľovské **komitáty**, od 13.-14. storočia do roku 1849 ako samosprávne šľachtické stolice a v rokoch 1849 – 1928, ale aj 1940 – 1945 ako (štátne) **župy**. Prechod od komitátov k stoliciam prebehol v každom z nich v inom čase. Časť historikov však v celom vývoji regionálneho členenia od raného stredoveku po rok 1918 hovorí o župách (Volko, Kiš, 2007).

Revolúcia v roku 1848 zmietla poddanstvo a tak vrchnostenská správa bola zrušená. Na jej mieste začala vyrastať nová organizácia samosprávy, ktorá bola založená na myšlienke existencie prirodzených práv spoločenských útvarov na územnom základe. Na území Uhorska celú politickú správu vykonávali samosprávne korporácie nazývané **municipiá**, ktoré mali svoj pôvod už v období feudalizmu. Svoju definitívnu podobu získali po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v roku 1867, ktorého výsledkom bola značná politická samostatnosť Uhorska. Povinnosti a vzťah k vláde pre municipiá obsahovala právna úprava z 10.júna 1867, modernizácia municipálnej správy bola potom vykonaná zákonnými článkami z roku 1870, 1876 a 1886, doplnené v roku 1901 a 1907 (Schelle, 2005).

Po vzniku Česko - Slovenska (1918) bola územná samospráva v podstate nahradená miestnou štátnou správou, aj keď spojenou so samosprávnymi prvkami najmä na úrovni obcí. Ako regionálne územnosprávne jednotky na území Slovenska zostali uhorské župy s menšími územnými zmenami.

Vo februári 1920 bol prijatý zákon č.126 o zriadení župných a okresných úradov v Československej republike, podľa ktorého sa malo v celom štáte zriadiť 21 žúp (v Čechách, na Morave a v Sliezsku župy dovtedy neexistovali, boli len okresy), z toho 6 žúp na Slovensku: župa so sídlom v Bratislave, župa so sídlom v Nitre, župa so sídlom v Turčianskom Svätom Martine, župa so sídlom vo Zvolene, župa so sídlom v Liptovskom Svätom Mikuláši a župa so sídlom v Košiciach. Účinnosť tohto zákona mala vláda ustanoviť nariadením; jeho realizácia však narazila v Čechách, na Morave a v Sliezsku najmä na národnostné rozpory a tak sa uplatnila len na Slovensku (na Podkarpatskej Rusi).

Pri správnej reforme v roku 1923 sa však ich počet znížil na šesť rozsahom väčších celkov, neoficiálne nazývaných aj *velžupy*. Pri ďalšej reforme v roku 1930 župy zanikli a nahradilo ich krajské (v Česku zemské) zriadenie, v rámci ktorého celé Slovensko tvorilo jednu Slovenskú krajinu, členenú už priamo len na okresy. Okres je označenie menších administratívnych správnych (niekedy aj samosprávnych) celkov, ktoré veľkosťou nasledujú ako väčšie po obciach. (Volko, Kiš, 2007).

Prvá Slovenská republika (1939 – 1945) na území zmenšenom po 1. viedenskej arbitráži stratou južného Slovenska zriadila šesť žúp ako jednotiek štátnej správy, ktoré však po obnovení Československa opäť zanikli a v rokoch 1945 – 1949 sa Slovensko opäť členilo len na okresy.

V roku 1949 znova vznikli v celom Československu regionálne celky štátnej správy, ktoré však dostali unifikovaný názov kraj, používaný predtým len v českej časti štátu. Na Slovensku pritom vzniklo najprv šesť krajov, neskôr k nim pribudlo ako osobitný celok územie Bratislavy.

V roku 1960 sa počet krajov zmenšil na tri a zmenšil sa aj počet okresov, v roku 1970 však ku krajom opäť pribudla Bratislava už ako hlavné mesto Slovenska v rámci novozriadenej československej federácie. Po zániku totalitného režimu boli na Slovensku v roku 1990 kraje zrušené a Slovenská republika sa členila priamo na **okresy**, ďalej členené na obvody pôsobnosti 121 obvodných úradov ako prvostupňových orgánov štátnej správy.

1.1.2 Decentralizácia a modernizácia verejnej správy

Zo záverov predchádzajúcich kapitol vyplýva, že pretrvávajúce regionálne disparity na Slovensku v polovici 90. rokov sú dôsledkom historického, kultúrneho, geografického a politického vývoja, ale aj do určitej miery dôsledkom industrializácie a urbanizácie Slovenska, mentality a vzdelanostnej štruktúry.

Prechod z centrálne plánovaného a riadeného hospodárstva na trhovú ekonomiku ešte viac zvýraznil regionálne nerovnosti.

Z aspektu funkčného je verejná správa definovaná ako činnosť celospoločenského významu, alebo ako správa celospoločenských (ale aj regionálnych a komunálnych) vecí vykonávaná štátnymi samosprávnymi orgánmi. Poslaním verejnej správy je zabezpečiť realizáciu práv občanov, vytvárať pre nich dobré podmienky životnej existencie a usilovať

o rozvoj prosperujúcej spoločnosti vo všetkých oblastiach ľudskej aktivity a úrovniach územného členenia. (Hamalová, Žárska, 1997).

Decentralizácia je proces, ktorý napomáha zlepšovať kvalitu vládnutia v štáte tak, že zaisťuje, aby rozhodovanie bolo bližšie k tým, ktorí sú ním dotknutí. Decentralizácia je primárnou stratégiou na prenos kompetencií z ústrednej vlády na nižšie stupne (úrovne). Ide o zásadnú zmenu inštitucionálneho rámca, v ktorom sa robia politické, sociálne a ekonomické rozhodnutia (Nižňanský, 2009).

Podľa Nižňanského (2009) sú **prednosťami decentralizácie:**

- uvedomenie si vlastnej identity,
- miestne a regionálne diferencované politické preferencie a politická činnosť,
- väčšia miera priamej zodpovednosti,
- deľba moci a zodpovednosti,
- vytváranie miestnych komunít,
- participácia a priama informovanosť,
- ucelenejší systém rozhodovania,
- flexibilita,
- subsidiarita a pozornosť venovaná minoritám, ktoré na celoštátnej úrovni ostávajú v úzadí,
- politika, ktorá sa nestretáva so širokým konsenzom, sa môže uskutočniť v podobe miestneho experimentu

Pozitíva z ekonomického hľadiska:

- lepšia mobilizácia miestnych zdrojov,
- zvyšovanie ochoty platiť miestne dane a poplatky za miestne služby, ktorých realizácia je pod kontrolou občanov, čo zároveň vytvára tlak proti svojvoľnému zvyšovaniu daní z dôvodu nehospodárneho správania sa vlády,
- transparentnosť hospodárenia.

Za nedostatky sa označujú :

- nerovnosť v praxi,
- obmedzené prostriedky (finančné a aj vo sfére pracovných síl),
- nebezpečenstvo omylu a trieštenie síl,

- podryvanie celoštátnej úrovne,
- menší odstup a nadhľad,
- nižší stupeň sebestačnosti.

Decentralizácia sama o sebe prináša nevyhnutnosť existencie viac ako jednej úrovne verejnej správy. Výhody organizácie štátu s viacerými úrovňami verejnej správy spočívajú v tom, že :

- voliči viackrát hlasujú a tak majú viac možností signalizovať svoje preferencie,
- existencia viacerých úrovní umožňuje, že volení predstavitelia na jednotlivých úrovniach kontrolujú menej služieb a menej úradníkov,
- existencia viac úrovní umožňuje voličovi posúdiť náklady na služby poskytované za ich dane a poplatky (preto je dôležitá jasná delba kompetencií, financií a politickej moci medzi jednotlivými úrovňami verejnej správy).

Snahy centrálnej vlády v 90. rokoch špecifickými regionálnymi programami zmierniť tieto rozdiely v drvivej väčšine neuspeli a disparity medzi regiónmi sa ďalej zväčšovali. Jedným z dôvodov, okrem medzinárodnej izolácie a podkapitalizovania, bolo aj nevhodné inštitucionálne prostredie v regiónoch. (Nižňanský, 2003).

V auguste 1999 vláda SR prerokovala a vzala na vedomie Stratégiu reformy verejnej správy, ktorá obsahovala zásady usporiadania verejnej správy, ale aj zásady súvisiacich koncepcií (reforma verejných financií, kontrola, informatizácia, vzdelávanie).

Vláda uznesením č. 695/1999 schválila:

- pokračovanie v realizácii oddeleného, alebo tzv. duálneho modelu usporiadania verejnej správy, t. j., že verejnú správu bude zabezpečovať oddelene štátna správa a územná samospráva, dve nezávislé, ale spolupracujúce zložky verejnej správy,
- výrazný presun kompetencií zo štátnej správy na územnú samosprávu a uplatnenie princípu subsidiarity pri novom rozdelení kompetencií,
- zníženie miery pôsobnosti štátnej správy v území (okrem úloh, ktoré sú výlučnou kompetenciou štátu)
- potrebu znižovania výdavkov na verejnú správu,
- vypracovanie súvisiacich koncepcií príslušnými orgánmi verejnej správy.

Týmto politickým rozhodnutím sa začala etapa decentralizácie štátu.

Decentralizácia kompetencií predstavuje presun kompetencií z orgánov štátu na orgány územnej samosprávy - obce a vyššie územné celky. Kompetencie, ktoré boli takto prenesené, vykonávajú obce a vyššie územné celky ako prenesený výkon štátnej správy alebo ako svoju samosprávnu (originálnu) pôsobnosť. Prechodom mnohých kompetencií (400) zo štátu na územné samosprávy bol postavený základ nového charakteru štátu, decentralizovaného štátu, ktorý má lepšie možnosti zohľadňovať diferencované regionálne potreby občanov (Mikloš, 2005).

V rámci Európskej únie neexistuje žiadna norma, ktorá by detailne definovala zásady verejnej správy. Preto nie sú ciele a zameranie reforiem verejnej správy v krajinách uchádzajúcich sa o členstvo v EÚ úplne jasné. Dôležitou súčasťou verejnej správy je aj to, aby jej orgány pravidelne vyhodnocovali spôsoby svojho fungovania a prijímali opatrenia na skvalitňovanie. Obsahom hodnotenia by malo byť to, ako správny orgán pracoval, čo riešil, ako postupoval a aké výsledky dosiahol. Takáto pravidelná a profesionálna kontrola prispieva k postupnému zlepšovaniu a efektívnejšiemu fungovaniu v budúcnosti. Kontrola by mala byť posilňovaná nezávislými odborníkmi, neprepojenými na vedúce štruktúry orgánov a inštitúcií verejnej správy. Mali by sledovať záujmy verejnosti, byť nezávislí a nestranní. Verejnú správu je potrebné modernizovať tak, aby sa stala efektívnejšou a mohla plniť svoj účel.

Aj Európska komisia považuje za nevyhnutné za účelom zlepšenia kvality života obyvateľstva rozvíjať a modernizovať verejnú správu.

Pritom však verejná správa by mala rešpektovať určité pravidlá. Predovšetkým musí byť flexibilná, musí sa prispôbovať meniacim sa potrebám hospodárskeho rozvoja a hlavne občanom. Musí sa rozvíjať, pričom by malo platiť, že je konštituovaná na princípe občianstva. To znamená, že v občianskej spoločnosti, patrí k najzákladnejším princípom verejnej správy princíp subsidiarity, podľa ktorého sa verejné záležitosti riešia v základnej občianskej komunite a až v tých prípadoch, v ktorých miestne sily nestačia, zasahujú vyššie samosprávne orgány alebo orgány štátnej správy v otázkach, ktoré sú im zákonnou úpravou zverené do ich právomoci a pôsobnosti. Ďalej musí verejná moc podporovať humánnu a spravodlivú spoločnosť, ktorá zabezpečuje ochranu základných práv a slobôd bez akejkoľvek diskriminácie. Musí byť efektívna, výkonná a dobre fungujúca. Jednoducho musí byť dobrá. Vzťah verejná moc – občan sa formuje dlhodobo pod vplyvom určitých pravidiel (Kandráč, 2004).

Decentralizácia verejnej správy musí byť chápaná ako zmena. Mala by sa teda držať aspoň niekoľkých základných pravidiel, ktoré tu bohužiaľ vo veľkej miere chýbali. Postup pri realizácii zmien je veľmi jasný a čitateľný, je len nutné dodržať ho do najmenších detailov. Prvým krokom pri realizácii zmien, je stanovenie toho, čo sa má zmeniť, je nutné stanoviť ciele, zadefinovať objekt zmeny zostaviť realizačný team a zostaviť projekt.

Základnú predstavu do istej miery spĺňala Koncepcia decentralizácie a modernizácie verejnej správy, kde vláda schválila, že verejnú správu bude zabezpečovať štátna správa a územná samospráva (dve nezávislé, ale spolupracujúce zložky verejnej správy), že sa uskutoční výrazný presun kompetencií zo štátnej správy na územnú samosprávu, pričom presun bude diferencovaný a uplatní sa princíp subsidiarity, že sa zníži miera pôsobnosti štátnej správy v území (okrem úloh, ktoré sú výlučnou kompetenciou štátu), a zníženie výdavkov na verejnú správu. Problémom však zostáva, že jej vízia zostáva pri politickom rozdelení, chýbajú tu ciele, ktoré chcú byť zmenou dosiahnuté. Nebol do podrobností vypracovaný plán, ktorý by riešil jednotlivé otázky, zaoberal sa rozdielnosťou územných celkov, kde napríklad prešovský a košický kraj majú veľmi roztrieštenú hustotu osídlenia, a preto je veľmi náročné z hľadiska geografického, ale najmä finančného, vybudovať tu vhodne rozvrhnuté úrady. Neboli vypracované plány pre krízové riešenia. Dodatočné návrhy a plány na decentralizáciu boli vypracované samostatne jednotlivými ministerstvami, alebo záujmovými skupinami a absolútne spolu nesúviseli.

Decentralizácia prinesie prospech občanovi iba vtedy, ak sa uskutoční vo všetkých oblastiach súčasne, t.j. v oblasti hospodárskej, právnej, verejných financií a sociálnej. Decentralizácia znamená, že zodpovednosť za zabezpečovanie jasne vymedzených verejných úloh bude odovzdaná územnej samospráve na základe zákona.

Územná samospráva bude konať nezávisle od štátnej správy ako verejnoprávny subjekt vo veciach samostatnej pôsobnosti na základe Ústavy a zákonov a vo veciach prenesenej pôsobnosti štátu na základe Ústavy, zákonov, nariadení vlády a predpisov.

Decentralizácia bude sprevádzaná odovzdaním potrebného majetku umožňujúceho zabezpečovať odovzdané kompetencie, ale aj hospodársky a sociálny rozvoj vo vymedzenom území, zmenami vo financovaní verejnej správy, dereguláciou a deetatizáciou majetku a činností.

Efektívne uplatnenie oddeleného modelu vyžaduje odovzdať územnej samospráve prakticky všetky kompetencie, ktoré nie sú výlučnou kompetenciou štátu a zároveň

preniesť na územnú samosprávu aj maximum kompetencií, ktoré síce ostanú štátnou úlohou, ale ich výkonom bude poverená samospráva.

1.2 Reforma verejnej správy

Reforma verejnej správy upravila vzťah štát - región - obec - občan. Reforma verejnej správy je nepretržitá činnosť, ktorej realizácia sa uskutočňuje po etapách. Zodpovednosť za tento proces prevzala vláda SR ako kolektívny orgán, pretože v reforme nejde iba o koordináciu rezortných záujmov a zámerov, ale ide najmä o vytvorenie efektívnejších vzťahov medzi štátnou správou, územnou samosprávou, záujmovou samosprávou a podnikateľským sektorom (MP SR).

Reforma verejnej správy zahŕňa tri súvisiace a vzájomne previazané reformy:

- **decentralizáciu**, ktorej súčasťou je odovzdanie kompetencií zo štátnej správy na samosprávu, vrátane decentralizácie verejných financií a dekoncentráciu úloh,
- **administratívnu (inštitucionálnu) reformu**, ktorá v sebe zahŕňa vznik nových inštitúcií samosprávy (vyššie územné celky), ako aj zmeny v rámci existujúcich inštitúcií (miestna štátna správa, ústredné orgány štátnej správy a ich podriadené organizácie a pod.)
- **reformu územného a správneho usporiadania**, ktorej súčasťou sú zmeny v rámci vymedzenia teritórií a sídiel územných a správnych celkov (MP SR).

V doterajšom priebehu reformy verejnej správy SR zatiaľ posledná koncepčná etapa začala v roku 1998. Po voľbách nová vláda zásadne zmenila prístup k transformácii verejnej správy. Najprv bol vymenovaný splnomocnenec pre reformu verejnej správy (**V. Nižňanský**). Ten zostavil pracovné skupiny pre prípravu návrhu reformy. Veľmi podnetnými sa ukázali diskusné fóra o reforme verejnej správy organizované tak pre odborníkov ako aj v jednotlivých regiónoch Slovenska. Výsledkom bola **Stratégia reformy verejnej správy SR** prijatá vládou v roku 1999 a následne **Koncepcia decentralizácie a modernizácie verejnej správy SR** (prijatá vládou v júni 2000). Pokúsime sa stručne charakterizovať tento dokument. Podľa tohto dokumentu decentralizácia prinesie prospech občanovi iba vtedy, ak sa uskutoční vo všetkých oblastiach súčasne, tj. v oblasti hospodárskej, právnej, verejných financií a sociálnej. Hlavný cieľ decentralizácie bol stanovený ako ukončenie modelu organizácie verejnej

správy a decentralizácie kompetencií na územnú samosprávu, dekoncentrácia kompetencií z ústrednej úrovne na územné orgány štátnej správy a zo štátnej správy na orgány samosprávy (prenesený výkon štátnej správy) a zásadné zníženie výdavkov na verejnú správu. Zdôrazňované boli pritom dve rozhodujúce kritériá EÚ, a to subsidiarita a konkurenčné prostredie.

Ďalším cieľom reformy je **modernizácia verejnej správy**, ktorá zahŕňa tri okruhy problémov:

1. Riadenie a zlepšenie kvality poskytovania verejných služieb,
2. Vzdelávanie zamestnancov verejnej správy,
3. Informatizácia vo verejnej správe.

Súčasťou koncepcie bola aj nová priestorová organizácia verejnej správy. Dokument navrhoval symetrický model priestorového usporiadania na regionálnej úrovni: štátna správa - 11 + 1 krajov, samospráva - 11 + 1 vyšších územnosprávnych celkov (VÚC). Možno konštatovať, že 12 celkov predstavuje modifikovaný župný variant so zmenšeným počtom regionálnych celkov. Podľa autorov je návrh zhrnutím posúdenia územia SR z hľadiska: kritérií regionalizácie a vymedzenie územných celkov, požiadavky na realizáciu symetrického modelu usporiadania, decentralizácie kompetencií a z toho vyplývajúcich zmien v rámci organizácie územnej verejnej správy, požiadaviek na znižovanie výdavkov na verejnú správu (Slavík, 1997).

Decentralizácia a reforma verejnej správy si vyžaduje vypracovať a prijať viaceré zákony a realizovať pomerne veľké množstvo organizačných zmien. Preto bude potrebné pripraviť zamestnancov verejnej správy i občanov na zabezpečenie stanovených úloh, aby mohli participovať na procese decentralizácie a modernizácie verejnej správy (MP SR).

1.2.1 Verejná správa na Slovensku od roku 1989-2002

Štátna správa v bývalej ČSFR a následne po vzniku SR prešla viacerými reformami. V roku 1990 sa zákonom č. 472/1990 Zb. o organizácii miestnej štátnej správy zrušili národné výbory a vytvorili sa špecializované miestne orgány štátnej správy na úrovni okresov a obvodov. Od roku 1996 na základe zákona č. 222/1996 Z.z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov boli

zrušené obvodné úrady a miestna štátna správa pôsobila vo väčších administratívnych celkoch – krajoch a okresoch. Vzhľadom na neefektívnosť tohto všeobecného modelu štátnej správy boli zákonom č. 515/2003 Z.z. o krajských úradoch a obvodných úradoch s účinnosťou od 1.1.2004 okresné úrady zrušené, vytvorili sa špecializované obvodné úrady a kompetencie krajských úradov boli zmenené - veľká časť kompetencií bola prenesená na samosprávu.

Do roku 1989 bola miestna verejná správa vykonávaná prostredníctvom národných výborov – orgánov socialistickej moci.

Oproti predchádzajúcemu obdobiu boli zaznamenané niektoré zmeny, zrušili sa kraje a početné boli dezintegrácie obcí a zmena okresnej príslušnosti. Toto obdobie sa nazýva aj obdobie "veľkých okresov".

V septembri 1990 prijala Slovenská národná rada zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení. Týmto sa obnovila miestna samospráva na úrovni obcí. Došlo k oddeleniu štátnej správy a územnej samosprávy a k zavedeniu tzv. *oddeleného modelu verejnej správy*. V roku 1990 prišlo k zrušeniu krajskej úrovne štátnej správy a miestna štátna správa bola na území Slovenska organizovaná v 38 okresoch a 121 obvodoch.

Na Slovensku existuje od roku 1990 tzv. **oddelený model** verejnej správy (štátna správa – územná samospráva), ktorý funguje na troch stupňoch: obec – kraj – štát.

V roku 1996 prišlo k ďalšej reorganizácii miestnej štátnej správy. Bolo zrušených 121 obvodov a opätovne sa zaviedla krajská úroveň štátnej správy. Slovenská republika bola rozdelená na 8 krajov a 79 okresov.

Pod spoločným názvom reforma verejnej správy sa na Slovensku v roku 1999 (materiál „Stratégia reformy verejnej správy“) a v roku 2002 (materiál „Konceptia decentralizácie a modernizácie verejnej správy“) pripravovali a od roku 2002 realizujú štyri reformy: územnosprávna reforma, administratívna reforma, decentralizácia štátu a modernizácia verejnej správy.

Realizáciu týchto reforiem podporili nielen viaceré politické strany, ale aj väčšina miestnych a regionálnych politikov a mimovládne organizácie, združujúce angažovaných občanov Slovenska. Realizovaná decentralizácia si postupne získava aj uznanie v zahraničí, čo sa prejavuje zvýšeným záujmom predstaviteľov štátu, územnej samosprávy a mimovládnych organizácií o prenesenie poznatkov, dobrých ale aj zlých skúseností s realizáciou procesu (UV SR).

1.2.2 Verejná správa na Slovensku od roku 2002

K 1. januáru 2002 vznikla druhá úroveň miestnej samosprávy, v rámci hraníc administratívnych krajov. V súlade s Ústavou sa nazýva vyšší územný celok – VÚC.

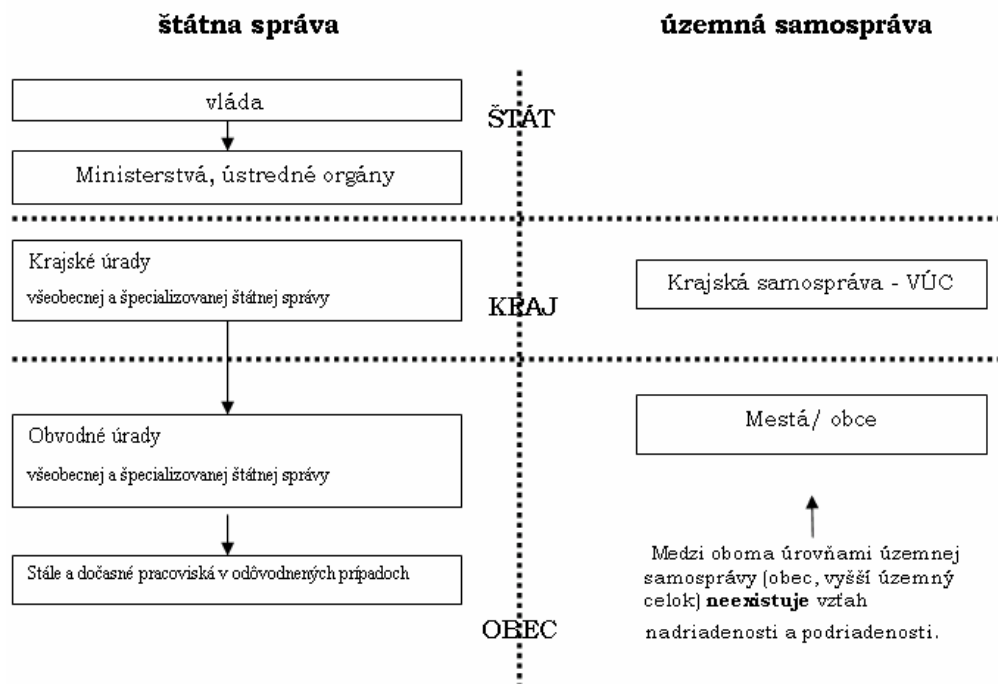
Verejná správa je teda v súčasnosti organizovaná na **troch úrovniach**:

štát – kraj – obec.

Každá úroveň má svojich volených predstaviteľov, rozdelené úlohy a zodpovednosť. Niektoré úlohy sú delené medzi štátnou správou a samosprávou. Volení predstavitelia všetkých troch úrovní (Národná rada, zastupiteľstvo VÚC, mestské/obecné zastupiteľstvo) ako aj primátori miest/starostovia obcí a predsedovia samosprávy VÚC sú volení na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním na obdobie 4 rokov.

K 1. januáru 2004 prišlo k ďalšej zmene usporiadania verejnej správy. Dôvodom bol presun viac ako 400 kompetencií zo štátnej správy na samosprávu a zámer zvýšiť efektívnosť a kvalitu riadenia v štátnej správe. Paralelne so zmenami vo verejnej správe sa mení aj súdny systém a polícia.

Usporiadanie verejnej správy od 1.1.2004:

Obr. 1

[Usporiadanie verejnej správy od 1.1. 2004]

Zdroj: <http://www.spo.sk/download/texty/Studijnytext1.pdf>

Vysoká rozdrobenosť sídelnej štruktúry Slovenskej republiky (takmer 70 % obcí do 1 000 obyvateľov), proces decentralizácie a s ním spojený efektívnejší a kvalitnejší výkon prenesených kompetencií prinútil už väčšinu obcí k združovaniu prostredníctvom spoločných obecných úradov. Tie sa stali súčasťou systému miestnej samosprávy predovšetkým po roku 2003, keď boli na mestá a obce presunuté kompetencie na úseku stavebného konania. Ku koncu marca 2004 bolo na území Slovenska zriadených už viac ako 190 spoločných obecných úradov so zastúpením viac ako 2 600 obcí. Na základe priestorovej analýzy medzi obecnej spolupráce sme zistili, že najviac spoločných obecných úradov je na východnom Slovensku, v ktorých je združených viac ako 30 % malých obcí do 1 000 obyvateľov z celkového počtu obcí na Slovensku s vysokými finančnými potrebami na správu ich obecných úradov (cca až 70 % z bežných výdavkov) (Tichý, 2005).

Dlhotrvalé problémy finančného systému územných samospráv a prechod kompetencií si od roku 2005 v rámci procesu II. etapy fiškálnej decentralizácie vyžiadali systémovú zmenu vo financovaní kompetencií s cieľom posilniť vlastné daňové príjmy obcí, stanoviť vlastné daňové príjmy vyšších územných celkov, posilniť daňové právomoci a zvýšiť stabilitu príjmovej základne územných samospráv. Realizácia fiškálnej decentralizácie nadväzovala na vykonaný prechod kompetencií z rokov 2002 až 2004 a od roku 2004 uskutočnenú daňovú reformu a zrušenie okresných úradov. Predmetom fiškálnej decentralizácie boli iba originálne kompetencie územných samospráv (školsťvo, doprava, opatrovateľská služba a pôvodné originálnej kompetencie obcí a školsťvo, doprava, sociálne veci, kultúra a cesty II. a III. triedy v rámci vyšších územných celkov). V súvislosti s realizáciou II. etapy fiškálnej decentralizácie je od roku 2005 účinných niekoľko právnych noriem:

1. Zákon NR SR č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy,
2. Zákon NR SR č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samospráve,
3. Zákon NR SR č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady,
4. Zákon NR SR č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a
5. Nariadenie vlády SR č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samospráve.

Fiškálnou decentralizáciou, ktorá je na základe schválenej legislatívy nastavená na súčasný rozsah kompetencií, sa prechádza od dotovania zo štátneho rozpočtu na financovanie kompetencií prostredníctvom daňových príjmov. Celkové finančné zdroje pre územné samosprávy zo štátneho rozpočtu sú od roku 2005 kombináciou vlastných daňových príjmov, výnosov daní v správe štátu a neúčelových dotácií v závislosti od pomeru originálnych kompetencií, preneseného výkonu štátnej správy a špeciálnych vládnych programov. Výkon originálnych kompetencií obcí sa financuje z výnosov miestnych daní, dane z nehnuteľností, a výnosu dane z príjmov fyzických osôb a vyšších územných celkov z výnosov cestnej dane a výnosu dane z príjmov fyzických osôb. Financovanie kompetencií v režime preneseného výkonu štátnej správy zostalo aj naďalej financované prostredníctvom príslušných kapitol štátneho rozpočtu. Nový systém financovania je postavený na pevne daných kritériách, podľa ktorých sa daň z príjmu fyzických osôb prerozdeľuje medzi jednotlivé obce, mestá a samosprávne kraje a stáva sa ich vlastným príjmom. Zákon o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy určil, že obce dostanú z výnosov dane fyzických osôb 70,3 % a vyššie územné celky 23,5 %. Zvyšných 6,2 % bude príjmom štátneho rozpočtu (Slavík,1997).

Verejná správa Slovenskej republiky prešla viacerými reformami. V súčasnosti bol prijatý model verejnej správy, ktorý napriek tomu, že SR nebola zaviazaná na harmonizáciu legislatívy upravujúcej verejnú správu, vykazuje určité spoločné črty s verejnou správou členských štátov EÚ. Základným cieľom reformného procesu bol presun maximálne možného rozsahu kompetencií na obce a samosprávne kraje a tým zabezpečenie ich efektívneho výkonu.

1.2.3 Zmena územného usporiadania

Územnosprávne členenie SR je upravené v troch právnych predpisoch. Je ním zákon č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov, ku ktorému patrí vykonávací predpis – Nariadenie vlády č. 258/1996 Z. z., ktorým sa vydáva Zoznam obcí a vojenských obvodov tvoriacich jednotlivé okresy. Zákon č. 221/1996 Z. z. poskytuje základné delenie SR do 8 krajov a 79 okresov, nariadenie vlády potom delí jednotlivé mestá a obce do konkrétnych okresov. Z dnešného pohľadu – z pohľadu decentralizovaného štátu - okresy ako územná a správna jednotka stratili na svojom vtedajšom význame. O územnom a správnom členení

hovorí aj zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch) v znení neskorších predpisov, ktorý len napĺňa dikciu zákona č. 221/1996 Z. z., t. j. územie vyššieho územného celku je zhodné s územím kraja.

Územné a správne usporiadanie Slovenskej republiky obsahuje delenie územia štátu na územné celky a správne celky, postup pri vykonávaní územných zmien, určovaní názvov obcí, častí obcí, ulíc a iných verejných priestranstiev, problematiku číslovania stavieb, správne členenie Slovenskej republiky podľa územných obvodov úradov miestnej štátnej správy, smernice, pokyny a usmernenia pre orgány miestnej (územnej) štátnej správy a obce pri vykonávaní týchto činností (MV SR).

V súčasnosti sa podľa platných zákonov delí územie Slovenska na územné a správne celky.

Územné členenie:

- 8 samosprávnych krajov - vyšších územných celkov (Bratislavský, Trnavský, Nitriansky, Trenčiansky, Žilinský, Banskobystrický, Prešovský, Košický),
- 138 miest a 2883 obcí.

Správne členenie:

- 8 krajov územne identických s vyššie uvedenými samosprávnymi krajinami,
- 79 okresov (Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Bardejov, Bánovce nad Bebravou, Brezno, Bratislava I, Bratislava II, Bratislava III, Bratislava IV, Bratislava V, Bytča, Čadca, Detva, Dolný Kubín, Dunajská Streda, Galanta, Gelnica, Hlohovec, Humenné, Ilava, Kežmarok, Komárno, Košice I, Košice II, Košice III, Košice IV, Košice - okolie, Krupina, Kysucké Nové Mesto, Levice, Levoča, Liptovský Mikuláš, Lučenec, Malacky, Martin, Medzilaborce, Michalovce, Myjava, Námestovo, Nitra, Nové Mesto nad Váhom, Nové Zámky, Partizánske, Pezinok, Piešťany, Poltár, Poprad, Považská Bystrica, Prešov, Prievidza, Púchov, Revúca, Rimavská Sobota, Rožňava, Ružomberok, Sabinov, Senec, Senica, Skalica, Snina, Sobrance, Spišská Nová Ves, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník, Šaľa, Topoľčany, Trebišov, Trenčín, Trnava, Turčianske Teplice, Tvrdošín, Veľký Krtíš, Vranov nad Topľou, Zlaté Moravce, Zvolen, Žarnovica, Žiar nad Hronom, Žilina),
- 4 vojenské obvody: Záhorie (okre Malacky), Leš' (okres Zvolen), Valaškovce (okres Humenné), Javorina (okres Kežmarok – zrušený koncom roka 2006).

Zákonom č. 515/2003 Z. z. o krajských úradoch a obvodných úradoch boli okresné úrady od 1. januára 2004 zrušené a miestnymi orgánmi štátnej správy na úsekoch všeobecnej vnútornej správy, živnostenského podnikania a civilnej ochrany a riadenia štátu v krízových situáciách mimo vojny sa stali **krajské úrady** a **obvodné úrady** v pôsobnosti Ministerstva vnútra SR. Krajské úrady boli právnickými osobami – rozpočtovými organizáciami – zapojenými na rozpočet Ministerstva vnútra a v rozpočte zabezpečovali aj obvodné úrady. Krajský úrad i obvodný úrad riadil prednosta vymenovaný vládou na návrh ministra vnútra. Obvodný úrad koná v administratívno-právnych vzťahoch samostatne. Vnútornú organizáciu krajského úradu i obvodného úradu určovalo Ministerstvo vnútra 27 obvodných úradov pôsobilo v jednom okrese, 15 v dvoch okresoch, 4 v troch okresoch a po jednom v štyroch a v piatich okresoch. Obvodné úrady mali aj mimo svojich sídiel 33 stálych a 31 ostatných pracovísk. Krajské úrady v odvetvovej pôsobnosti Ministerstva vnútra SR boli zrušené zákonom č. 254/2007 Z. z. k 1. 10. 2007 a ich úlohy a činnosti prešli na obvodné úrady a na Ministerstvo vnútra SR (Volko, Kiš, 2007).

1.2.4 Presun kompetencií zo štátnej správy na územnú samosprávu

Štátna správa

Vláda SR má výkonnú moc. V súlade s tzv. kompetenčným zákonom sa delia jednotlivé ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy o výkonné právomoci a zodpovednosť za výkon štátnej správy. Ministerstvo vnútra je okrem toho zodpovedné za koordináciu miestnej štátnej správy v rámci jednotlivých krajov.

Základnými úlohami štátnej správy sú: hospodárska politika, zahraničná politika, bezpečnostná politika, obrana, civilná ochrana, hasičský zbor, súdnictvo, väzenstvo, colné právomoci, menové záležitosti, daňové úrady (mimo miestnych daní), pošty, železnice, diaľničný systém, cesty I. triedy, úrady práce a služieb zamestnanosti, vysoké školstvo, vybrané zdravotnícke, kultúrne a školské zariadenia, letiská (regionálne spolu s obcami a kraji), plánovanie, ochrana prírody a regionálna politika (delená s obcami a kraji).

Mestá a obce zabezpečujú **samosprávnu pôsobnosť** (originálne kompetencie) a vo svojich samosprávnych kompetenciách môžu vydávať všeobecne záväzné nariadenia a stanoviská.

Medzi originálne kompetencie (samosprávna pôsobnosť) patria : miestne komunikácie, hromadná doprava, verejné priestranstvá, zeleň, čistota, ochrana prírody a životného prostredia, vodné hospodárstvo, odkanalizovanie, komunálny odpad, územné plánovanie, miestny rozvoj, bývanie, predškolské a školské zariadenia, sociálne zariadenia, polikliniky, niektoré nemocnice, kultúra, osvedčovanie listín, niektoré priestupky, miestna polícia, výber miestnych daní a poplatkov, participácia na regionálnych plánoch.

Vo vybraných oblastiach, kde je to pre štát výhodnejšie, bol obciam zverený aj **výkon prenesenej pôsobnosti štátnej správy**. Ide o oblasť matrík, stavebného poriadku a časti kompetencií v školstve. Tieto úlohy vykonávajú v mene štátu, štát je zodpovedný za riadenie a kvalitu služieb a financovanie týchto úloh.

Samospráva

Mestá a obce zabezpečujú **samosprávnu pôsobnosť** (originálne kompetencie) a vo svojich samosprávnych kompetenciách môžu vydávať všeobecne záväzné nariadenia a stanoviská.

Medzi originálne kompetencie (samosprávna pôsobnosť) patria: miestne komunikácie, hromadná doprava, verejné priestranstvá, zeleň, čistota, ochrana prírody a životného prostredia, vodné hospodárstvo, odkanalizovanie, komunálny odpad, územné plánovanie, miestny rozvoj, bývanie, predškolské a školské zariadenia, sociálne zariadenia, polikliniky, niektoré nemocnice, kultúra, osvedčovanie listín, niektoré priestupky, miestna polícia, výber miestnych daní a poplatkov, participácia na regionálnych plánoch.

Vo vybraných oblastiach, kde je to pre štát výhodnejšie, bol obciam zverený aj **výkon prenesenej pôsobnosti štátnej správy**. Ide o oblasť matrík, stavebného poriadku a časti kompetencií v školstve. Tieto úlohy vykonávajú v mene štátu, štát je zodpovedný za riadenie a kvalitu služieb a financovanie týchto úloh. Presun úloh na obce sa doteraz uskutočnil v dvoch etapách: 1990 – 1991 a 2002 – 2004 a bude pokračovať aj v budúcnosti.

„Koncepcia decentralizácie a modernizácie verejnej správy“, schválená vládou v apríli 2000 ako podklad pre ďalšie práce, odporúčala zrušiť integrované úrady miestnej štátnej správy a po decentralizácii kompetencií na územnú samosprávu zabezpečiť výlučné úlohy štátu úradmi špecializovanej štátnej správy, podriadené príslušnému ústrednému orgánu štátnej správy.

Medzi dôvody takého rozhodnutia patrili:

- počet a veľkosť vyšších územných celkov a decentralizácia kompetencií na územnú samosprávu umožňujú lokalizovať niektoré výlučné kompetencie štátu iba na úrovni kraja, resp. pre viaceré kraje spolu,
- odstránenie zložitých riadiacich vzťahov medzi ústrednými orgánmi štátnej správy,
- odstránenie nevhodného oddelenia zodpovednosti za odborné riadenie (príslušné ministerstvo) a zodpovednosti za personálne a finančné riadenie (Ministerstvo vnútra SR),
- zvýšenie prehľadnosti finančných tokov zrušením rozpočtovej kapitoly štátneho rozpočtu krajské úrady a presunutím finančných prostriedkov na zabezpečovanie štátnej správy a preneseného výkonu štátnej správy do kapitoly príslušného ústredného orgánu, sprehľadnenie financovania kapitol štátneho rozpočtu a možnosť regulácie výdavkov,
- zjednodušenie personálnej agendy v štátnej správe s možnosťou zriadenia jediného služobného úradu pre úrad špecializovanej štátnej správy príslušného ústredného orgánu,
- prepojenie politickej a vecnej zodpovednosti za kvalitu poskytovaných služieb,
- možnosť jednotnej riadiacej a kontrolnej činnosti (vnútorná kontrola),
- flexibilita organizácie siete pracovísk v rámci krajov, podľa rozhodujúcich kritérií každej poskytovanej služby,
- zefektívnenie metodického riadenia a vzdelávania,
- posilnenie možnosti zavádzania informačných technológií a budovania databáz v rámci štátneho informačného systému.

Prijatie uznesenia vlády č. 972/2007 bolo reakciou na nedostatky pri zabezpečovaní výkonu prenesených kompetencií a ďalšie nedoriešené problémy v systéme verejnej správy na komunálnej úrovni. Prijatím predmetného uznesenia sa vypracovala Koncepcia komunálnej reformy, ako súčasť modernizácie verejnej správy s cieľom: ekonomizácie, informatizácie a rozvoja ľudských zdrojov.

V roku 2009 bol návrh koncepcie vládou schválený. Jeho súčasťou je aj zmena v spôsobe zabezpečovania preneseného výkonu štátnej správy prostredníctvom spoločných obecných úradovní - sieťou stabilných administratívnych pracovísk so zákonom vymedzenou územnou pôsobnosťou.

Spoločné obecné úradovne majú prispieť k :

- optimalizácii štruktúry a uplatneniu efektívnejšej organizačnej formy výkonu prenesených kompetencií,
- informatizácii a monitoringu preneseného výkonu štátnej správy,
- vyššej transparentnosti a primeranosti dotácií zo štátneho rozpočtu na prenesený výkon štátnej správy,
- skvalitneniu odbornej prípravy zamestnancov obcí v oblasti preneseného výkonu štátnej správy.

Koncepcia sa zamerala najmä na zmenu v spôsobe zabezpečovania preneseného výkonu štátnej správy (zákonom vytvorené centrá-obce), problematiku zabezpečovania „originálnych kompetencií“ nedoriešila a otázkou zlučovania obcí sa nezaoberala. Naopak, pre najbližšie obdobie, ju vylúčila. Súčasný stav nie je možné a ani vhodné, považovať za definitívne riešenie. Ide o prechodný stav vynútený spoločenskými a politickými podmienkami počas transformácie spoločnosti, realizácie reformy verejnej správy a decentralizácie štátu. Je výsledkom mnohých kompromisov, z ktorých nie všetky rešpektovali princípy pôvodnej koncepcie, jej ciele a princípy decentralizácie. Ide najmä o naplnenie princípu politickej a fiškálnej ekvivalencie, princípu subsidiarity, princípu nedelenia kompetencií a princípu kompenzácie externalít (Nižnanský, 2009).

Dlhodobým cieľom zmien na miestnej úrovni je vytvoriť z obcí, z pohľadu občana, najvýznamnejší a najfunkčnejší článok verejnej správy na Slovensku. Proces spájania obcí neznamená vylúčenie možnosti združovania sa obcí do väčších správnych jednotiek za účelom spoločného zabezpečovania verejných služieb. Sú to procesy, ktoré môžu prebiehať paralelne, pričom je predpoklad, že tam, kde obce dlhodobo spolupracujú, kde sa poznajú, sú šance urobiť krok k zlúčeniu do jednej územnosprávnej jednotky podstatne väčšie. Väčšie obce môžu ponúknuť služby, ktoré presahujú možnosti v malých obciach, čím ich výkon úloh bude profesionálnejší.

1.2.5 Kompetencie samosprávy

Ústava SR definuje základnú charakteristiku územnej samosprávy vo vzťahu k plneniu jej úloh (Hlava 1. oddiel IV). Zasahovanie štátu do činnosti jej orgánov je možné iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Samospráva predstavuje druhý základný subsystém verejnej správy, zabezpečuje výkon úloh štátu, ktoré boli zákonom zverené subjektom neštátneho – korporatívneho charakteru.

Miestna samospráva označuje právo a spôsobilosť miestnych orgánov v hraniciach zákona spravovať a riadiť podstatnú časť verejných záležitostí v rámci ich kompetencií a záujme miestneho obyvateľstva. Toto právo vykonávajú rady alebo zastupiteľstvá, ktorých členovia sú slobodne volení na základe priameho, rovného a všeobecného volebného práva. (Neubauerová, 2006).

Územná samospráva nemôže plniť prenesený výkon štátnej správy, ak nebola splnená jedna z oboch podmienok, t.j. ak nebola pôsobnosť prenesená zákonom, resp. ak obec alebo vyšší územný celok nedostali potrebné finančné a materiálne prostriedky. Územná samospráva porušuje zákon o obecnom zriadení, resp. zákon o samospráve vyšších územných celkov, ak na prenesený výkon štátnej správy používa vlastné príjmy a vlastné materiálne prostriedky. Územná samospráva musí zveľaďovať a zhodnocovať svoj majetok a rešpektovať rozpočet. Preto je povinnosťou územnej samosprávy žiadať štát o úhradu nákladov spojených so zabezpečením preneseného výkonu štátnej správy (Nižňanský, 2007).

Zásady výkonu prenesenej pôsobnosti štátnej správy na územnú samosprávu sa odvíjajú od čl. 71 Ústavy SR. Definovanie, čo môže byť samosprávnou pôsobnosťou územnej samosprávy a čo preneseným výkonom pôsobnosti štátnej správy, je ponechané na jednotlivé zákony. Územná samospráva však musí plniť prenesenú pôsobnosť štátnej správy iba v prípade súčasného naplnenia oboch podmienok uvedených v ústave:

- úloha štátnej správy bola na územnú samosprávu prenesená zákonom,
- štát uhrádza náklady preneseného výkonu pôsobnosti štátnej správy.

Presun kompetencií sa uskutočnil v piatich etapách: k 1.1.2002, k 1.4.2002, k 1.7.2002, k 1.1.2003 a k 1.1.2004. Ide o významný nárast nielen rozsahu kompetencií, ale aj objemu výdavkov s tým súvisiacimi.

„Pôsobnosti prechádzajúce na obce v rokoch 2002 – 2004:

- vedenie matriky,
- ochrana drevín, ozdravovanie, výrub a náhradná výsadba,
- pôsobnosť stavebného úradu v prvom stupni výkonu štátnej správy
- zdravotná starostlivosť,
- základné školy a školské zariadenia,
- sociálne služby,
- divadelná činnosť (profesionálne divadelné subjekty), múzeá a galérie,
- telesná kultúra,
- správa vodného hospodárstva, pozemné komunikácie,
- vypracúvanie programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja,
- koordinovanie spolupráce právnických osôb pri vypracúvaní programov
- rozvoj obcí,
- vypracúvanie programov cestovného ruchu,
- koordinovanie spolupráce právnických osôb vo veciach cestovného ruchu,
- vykonávanie stratégie regionálneho rozvoja v súlade so zákonom NR SR č. 503/2001 Z.z. o regionálnom rozvoji.

Z uvedených oprávnení vyplýva, že pri výkone samosprávy obce koordinujú, ale priamo ovplyvňujú všestranný rozvoj svojho územia, ktoré je prirodzenou súčasťou určitého regiónu.

Na samosprávne kraje prechádzajú pôsobnosti na úseku:

- pozemných komunikácií a dráh,
- cestnej dopravy,
- civilnej ochrany,
- sociálnej pomoci,
- územného plánovania,
- školstva, telesnej kultúry,
- múzeí a galérií - zriaďovanie, zakladanie, zlučovanie a zrušovanie regionálnych

- múzeí a galérií,
- osvetovej činnosti,
- knižníc - zriaďovanie, zakladanie, zlučovanie a zrušovanie regionálnych knižníc,
- zdravotníctva,
- humánnej farmácie,
- regionálneho rozvoja,
- cestovného ruchu.

1.2.6 Rozvoj regiónov z pohľadu kompetencií samosprávy

Regionálny rozvoj je veľmi ťažko definovateľný pojem, ktorý výstižne opisuje „magický päťuholník rozvoja“, obsahujúci tieto prvky:

- 1.rast
- 2.práca
- 3.rovnosť a spravodlivosť
- 4.participácia
- 5.nezávislosť a samostatnosť

Týchto päť kritérií navzájom spolu súvisí a čiastočne sa dopĺňajú, no občas sú v rozpore. Preto je veľmi dôležité, akú váhu im prikladáme. Jednotlivé kritériá môžeme zvýhodniť proti druhému. Každá cesta rozvoja musí vychádzať z hodnotového postoja k samotnému rozvoju toho - ktorého regiónu.

Podstatou fungovania regiónu je produkčná činnosť v najširšom zmysle slova. Obrazne povedané, región ako systém vzájomne prepojených rôznorodých aktivít, ktoré v ňom prebiehajú, je zložitým organizmom, pretože ponúka množstvo produktov. (SAMSON Š., BYRTUS J. a kol., 2001)

Akákoľvek stratégia rozvoja regiónu by mala byť založená na princípe Trvalo udržateľného rozvoja (TUR), ktorý je zakotvený aj v právnom systéme Slovenskej republiky. Trvalo udržateľný rozvoj spoločnosti je taký rozvoj, ktorý súčasným i budúcim generáciám zachováva možnosť uspokojovať ich základné životné potreby a pritom neznižuje rozmanitosť prírody a zachováva prirodzené funkcie ekosystémov. (§6 zákona č.17/1992 Zb. o životnom prostredí).

Uznesenie vlády SR č. 370/2003 , ktorým bol schválený Projekt decentralizácie verejnej správy pre roky 2003 – 2006 v ktorom sa uvádza: „ V súvislosti s presunom právomocí, ale aj zodpovednosti na obce a v súvislosti s deklarováým zámerom vlády posilniť postavenie miestnej samosprávy, je potrebné doriešiť zabezpečovanie nových úloh.“ (Nižňanský, 2009)

Problémy s rozsiahlymi zriaďovateľskými kompetenciami sa vyskytli najmä u malých obcí, preto niektoré z nich ostali v režime prenesených kompetencií, alebo boli tieto kompetencie prenesené na vyššie územné celky. V odporúčaniach k uzneseniu sa uvádza, že povinnosťou vlády je zabezpečiť funkčnosť celého systému verejnej správy, vrátane obecnej úrovne.

Aby rozvoj regiónov z pohľadu kompetencií samosprávy bol čo najpozitívnejší, je potrebné realizovať zmeny v aktuálnom spravovaní územia na úrovni obcí (ale aj vyšších územných jednotiek) a to najmä v oblastiach:

- zvyšovanie podielu samospráv na plnení hospodárskych, sociálnych a environmentálnych úloh v spoločnosti,
- uplatňovanie modernej koncepcie miestne iniciovaného rozvoja,
- požiadavka efektívnejšieho miestneho vládnutia,
- fiškálny tlak, tlak na efektívnejšie využívanie obmedzených disponibilných verejných financií.

Dosiahnutie týchto zmien je možné riešením otázky veľkosti miestnej samosprávy, ktorá sa stala i v mnohých štátoch predmetom verejnej diskusie, a to najmä z dôvodov, že malé samosprávy nemôžu vykonávať všetky dôležité miestne služby, limitujú proces decentralizácie, spôsobujú negatívne externality pre väčšie sídelné jednotky a tým zabezpečiť optimálny rozvoj daného regiónu.

Odborné diskusie po roku 1990 sa ustálili, z hľadiska efektívneho poskytovania služieb, na minimálnej veľkosti obcí medzi 3000 – 5000 obyvateľov.

Do roku 2002, t.j. do zahájenia skutočnej decentralizácie, sa problematika združovania, resp. zlučovania obcí na Slovensku nejavila ako zásadný problém. Nebola predmetom sústredenej diskusie na politickej úrovni.

Po presune kompetencií v rokoch 2002 – 2004 na obce, po postupnej zmene financovania obcí (normatívy v školstve, fiškálna decentralizácia), ale aj po vstupe do EÚ a pri rešpektovaní potreby riešenia disparít v rozvoji regiónov Slovenska, je diskusia

na túto tému čoraz aktuálnejšia. Dnes ju podporujú aj dôsledky globálnej krízy, ako zlyhania centralizovaných systémov. (Nižňanský, 2009)

Úprava rozdelenia kompetencií znamená prehodnotenie rozdelenia úloh, ktoré zabezpečuje verejný sektor medzi štátnu správu a obce. Úprava financovania bude pozostávať z prehodnotenia vlastných príjmov a finančného vyrovnávania. Úprava územnosprávneho usporiadania spočíva v dvoch častiach: výkon správy (*manažment*) a zmeny územnosprávnych jednotiek. Zmeny v územných jednotkách sa dotýkajú zlučovania obcí, vytvárania miestnych častí a úpravy hraníc medzi obcami.

Podľa čl. 66 ods. 2 Ústavy SR sa predpokladá vznik novej obce aj zlúčením. Zákon rieši túto problematiku na viacerých miestach. Podľa § 2 ods. 3 „*obec zriaďuje, zrušuje, rozdeľuje alebo obce zlučuje vláda nariadením. Rozhodnúť o tom možno iba so súhlasom obce a na základe stanoviska krajského úradu, v ktorého územnom obvode sa obec nachádza*“. Zákon teda explicitne určuje postup, ako môže dôjsť k vzniku novej obce zlúčením.

Okrem zlučovania obcí a tým posilnenia ich rozvoja v rámci regiónov, je možné konštatovať, že rozvoj regiónov možno docieľiť prostredníctvom *deetatizácie služieb*. Deetatizácia sa spája tak s presunom zodpovednosti za spravovanie verejných vecí zo štátu na samosprávu regiónov a obcí, ako aj s ich privatizáciou, čím sa vytvára konkurenčné prostredie pri ich poskytovaní (školsťvo, sociálne veci, zdravotníctvo, šport, kultúra, verejná doprava).

Podľa Nižňanského (2009) existuje ešte mnoho úloh, ktoré môže efektívnejšie ako verejná správa poskytovať súkromný sektor a neziskový sektor. Privatizáciou služieb, vytváraním verejno-súkromných partnerstiev, uzatváraním zmlúv o dodávke služieb privátnym sektorom (*contracting – out*) je možné výrazne prispieť k vyššej efektívnosti využívania verejných financií a k väčším aglomeračným úsporám.

Nižňanský uvádza príklady novej privatizácie služieb na úrovni obcí nasledovne:

- *Školstvo*: doplnkové vzdelávanie a kvalifikácia, hudobné školy, zariadenia pre mládež.
- *Sociálne veci*: azylové domy, pomoc starým, nemocným, postihnutým, zariadenia pre starých občanov.
- *Doprava*: verejná prímestská a mestská doprava, parkovanie.
- *Kultúra*: výstavy, správa pamiatok, požičovne kníh, usporadúvanie koncertov a kultúrnych podujatí.

- *Odpadové hospodárstvo*: spracovanie odpadov.
- *Technická infraštruktúra*: údržba osvetlenia.
- *Čistota, zeleň*: starostlivosť o zeleň, čistenie ulíc, ciest, údržba verejných priestranstiev, zimná údržba, údržba vozového parku, technických zariadení, cintoríny, záhradníctvo, starostlivosť o zeleň, pomocné technické služby, upratovanie objektov.
- *Plánovanie, štatistika*: spracovanie dokumentov, zabezpečovanie výberového konania, plánovanie, mestské plánovanie, dopravné plánovanie.
- *Ostatné*: správa majetku a nehnuteľností, trhoviská, kúpaliská.

Prenesený výkon pôsobnosti štátnej správy sa v súčasnosti obcami vykonáva na úsekoch štátnej správy: cestná doprava a pozemné komunikácie, školy a školské zariadenia, matrik, požiarna ochrana, bývanie, starostlivosť o životné prostredie, ochrana prírody a krajiny, ochrana ovzdušia, odpadové hospodárstvo, vodná správa, rybárstvo. Na MV SR bolo v máji 2008 evidovaných 234 spoločných obecných úradov, v ktorých je zapojených 2 747 obcí. Väčšinou sú tieto úrady organizované, najmä pre zabezpečovanie výkonu prenesenej pôsobnosti štátnej správy.

Správny dozor nad činnosťou samosprávnych orgánov sa pripúšťa iba v medziach zákona a v otázkach tzv. prenesenej pôsobnosti. Podstatná časť týchto podmienok je už zakotvená v našom právnom poriadku. (SAMSON Š., BYRTUS J. a kol. 2001)

2 CIEĽ PRÁCE

V rámci diplomovej práce “ Rozvoj vybraných regiónov z pohľadu kompetencií samosprávy“ sme riešili všeobecné a špecifické ciele:

Všeobecné ciele diplomovej práce:

- sumarizácia uceleného pohľadu na históriu a reformu verejnej správy,
- súhrn doposiaľ vykonaných reformných krokov v procese reforiem verejnej správy od roku 1989,
- identifikácia rozsahu originálnych aj prenesených kompetencií, ktoré vykonávajú obce.

Stanovené všeobecné ciele boli zamerané najmä na:

- stručné zdokumentovanie histórie verejnej správy a najstarších foriem samospráv
- analýzu verejnej správy na Slovensku od roku 1998
- popis presunu kompetencií zo štátnej správy na územnú samosprávu

Špecifické ciele diplomovej práce:

- vyhodnotenie opytovacej metódy a zhodnotenie získaných informácií o uplatňovaní pôvodných a prenesených kompetencií v Trnavskom a Prešovskom kraji.

Cieľom praktickej časti práce boli špecifické ciele zamerané na získanie informácií o uplatňovaní pôvodných a prenesených kompetencií v Trnavskom a Prešovskom kraji, ako aj rozdielnosť krajov na základe zhodnotenia rozdielov v oblasti ekonomickej a demografickej.

3 METODIKA PRÁCE

Pri zostavovaní diplomovej práce sme využili viacero metód. V prvom rade to bolo štúdium odbornej literatúry. V nasledujúcich etapách sme kombinovali metódu komparácie dostupných dokumentov a informácií o rozvoji vybraných krajov z pohľadu samosprávy. Pre splnenie cieľov diplomovej práce bola zvolená metóda literárnej rešerše a analýz. Našou úlohou bolo nájsť také metódy, ktoré nám umožnia čo najobjektívnejšie porovnať prenesené kompetencie Trnavského a Prešovského kraja. Opytovacou metódou sme získali informácie o uplatňovaní pôvodných a prenesených kompetencií v Prešovskom a Trnavskom kraji, ako aj rozdielnosť krajov na základe zhodnotenia rozdielov v oblasti ekonomickej a demografickej.

Na sumarizáciu uceleného pohľadu na reformu verejnej správy sme použili metódu deskripcie. Pri tejto metóde vychádzame hlavne z dostupnej literatúry, ktorá sa danou problematikou zaoberá. Pri metóde analýzy sme využili postup, pri ktorom sme skúmali súhrn doposiaľ vykonaných reformných krokov v procese reforiem verejnej správy od roku 1989.

V práci je spracovávaná literatúra z dostupných knižných zdrojov, z vedeckých domácich a zahraničných periodík, ako aj z internetových zdrojov. Na dosiahnutie stanoveného cieľa bol zvolený metodický postup, ktorý spočíval v analýze a hodnotení domácej i zahraničnej literatúry, koncepčných materiálov a všeobecne záväzných právnych predpisov. Všetky zdroje diplomovej práce sú uverejnené v Zozname použitej literatúry.

Metodika diplomovej práce spočíva v zbere informácií, ktoré boli ďalej analyzované, spracovávané do výslednej hypotézy. Následne sme pozbierané informácie študovali, analyzovali, roztriedili, doplnili o vlastné poznatky a spracovali sme výstupy našej práce. Analýza znamená myšlienkové rozčlenenie zložitej ekonomickej situácie na časti, čím sa vytvárajú podmienky na poznanie jej jednotlivých stránok.

Použité metódy vyhodnotenia a interpretácie výsledkov v diplomovej práci:

- sumarizácia dostupných údajov a podkladov,
- overovanie zistených poznatkov,
- metóda kombinovaného postupu od všeobecného ku konkrétnemu,
- interpretácie vlastného názoru a formulovanie odporúčaní.

Pri vypracovávaní diplomovej práce s pomocou uvedených metód sme sa snažili postupovať tak, aby sme mohli priniesť objektívne a komplexné informácie o identifikácii a rozsahu originálnych aj prenesených kompetencií, ktoré vykonávajú obce.

4 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA

4.1 Sumarizácia uceleného pohľadu na históriu a reformu verejnej správy

Z výsledkov práce, ktoré vyplývajú zo zadaného cieľa týkajúceho sa uceleného pohľadu na históriu a reformu verejnej správy, sme sa snažili o sumarizáciu stručného historického prehľadu histórie verejnej správy. Stručne sme poskytli prehľad o vývoji verejnej správy na území Slovenska a zosumarizovali vývoj územného členenia, organizačnej štruktúry, štruktúry orgánov územnej verejnej správy, najmä územnej úrovne: obcí a regiónov a postavenie miest v štáte .

Historický prehľad jednotlivých etáp potvrdzuje silnú koreláciu zmien územno-správneho členenia. V jednotlivých historických etapách možno konštatovať vymedzenosť priestorovej organizácie verejnej správy, ktorá je podmienená prírodným reliéfom Slovenska a štátnymi útvarmi, v rámci ktorých sa diali zmeny územno-správneho usporiadania. Zatiaľ čo v Uhorsku resp. Rakúsko-Uhorsku sa systémy územno-správnej organizácie vyznačovali vysokým stupňom stability, počas éry Československa prišlo k častému striedaniu jednotlivých modelov, často protichodných. Vo všetkých doterajších etapách sa vystriedali v podstate 4 systémy územno-správnej organizácie:

- systém hradských (komitátov), stolíc, žúp (počet 17-21),
- systém veľkých žúp, krajov (6-8),
- systém dištriktov, veľkých krajov (2-4),
- systém krajinského usporiadania (1).

Z nich najstabilnejší, najdlhšie trvajúci (13. st. - zač. 20. st.), kontinuálne na seba nadväzujúci s minimálnymi zmenami bol systém stolíc resp. žúp. Počas éry Československa sa s výnimkou krajinského zriadenia aplikovali systémy veľkých regiónov. Je zaujímavé, že najdlhšie z nich vydržal posledný systém veľkých krajov a veľkých okresov v rokoch 1960-1990, a to vďaka totalitnému systému s maximálnym stupňom centralizácie štátnej moci (Slavík, 1997).

4.2 Analýza vykonaných reformných krokov v procese reforiem verejnej správy od roku 1989

V analýze doposiaľ vykonaných reformných krokov v procese reforiem verejnej správy sme osobitnú pozornosť venovali vývoju verejnej správy po r. 1989. V porevolučnej verejnej správe na Slovensku pretrvával stav, ktorý bol dôsledkom pôsobiaceho totalitného systému. Po roku 1989 uskutočnené dielčie zmeny, ale aj pretrvávajúca snaha považovať verejnú správu za nástroj moci, nezbavili verejnú správu mnohých nedostatkov. Z týchto dôvodov bola potrebná reforma verejnej správy.

Štátna moc pochádza od občanov, ktorí ju vykonávajú prostredníctvom svojich volených zástupcov. Posilnenie ústavného práva občanov vplývať na štátnu moc a posilnenie postavenia volených zástupcov občanov na všetkých úrovniach verejnej správy je hlavným cieľom koncepcie decentralizácie a modernizácie verejnej správy. Súčasný systém má viacero nedostatkov.

Základným nedostatkom sú nejasnosti vo výklade pojmu prenesený výkon pôsobnosti štátnej správy a rôzny prístup viacerých orgánov štátnej správy pri aplikácii. Ďalším je skutočnosť, že výkon štátnej správy zabezpečujú obce na základe individuálnej a dobrovoľnej dohody o zriadení spoločného úradu.

Vážnym nedostatkom je aj nevhodný spôsob financovania preneseného výkonu pôsobnosti štátnej správy. Ako vo vzťahu príslušný ústredný orgán – obec, tak aj vo vzťahu obec – obec. Na základe rámcovej analýzy je zrejmé, že viaceré obce na výkon týchto úloh, napriek tomu, že sú príjemcom finančných prostriedkov, abdikovali, čím spôsobujú sťažnenú dostupnosť k týmto službám pre obyvateľov ich obcí.

4.3 Rozsah originálnych aj prenesených kompetencií, ktoré vykonávajú obce

Podľa zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení je obec samostatný územný samosprávny a správny celok SR, ktorý svoje samosprávne kompetencie vykonáva samostatne. Na obec je možné preniesť prostredníctvom zákonov niektoré úlohy štátnej správy, ak je ich plnenie týmto spôsobom racionálnejšie a efektívnejšie. Tak ako obce aj vyššie územné celky sú podľa zákona č. 302/2001 Z. z. právne nezávislé od štátu a svoje samosprávne kompetencie vykonávajú samostatne a vo vlastnom mene, pričom

niektoré úlohy štátnej správy možno zákonom preniesť aj na samosprávny kraj. Obec a samosprávny kraj zabezpečujú plnenie svojich úloh z vlastných rozpočtov, kým s prenesením výkonu úloh štátnej správy na obce a samosprávne kraje poskytne štát podľa spomínaných zákonov týmto územným celkom potrebné finančné a iné materiálne prostriedky.

Na rozlíšenie *štátnosprávnych* a *samosprávnych* úloh zakotvuje § 4 ods. 4 zákona o obecnom zriadení takzvané interpretačné pravidlo. Ak zákon pri úprave pôsobnosti obce neustanovuje, že ide o výkon prenesenej pôsobnosti štátnej správy, platí, že ide o výkon samosprávnej pôsobnosti obce.

Podobne podľa § 4 ods. 2 zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky (kompetenčný zákon) ak zákon pri úprave pôsobnosti obce alebo vyššieho územného celku neustanovuje, že ide o prenesený výkon štátnej správy, platí, že ide o výkon samosprávnej pôsobnosti obce alebo vyššieho územného celku.

Decentralizácia kompetencií v rokoch 2002 – 2004 spôsobila potrebu vyššej miery spolupráce obcí a prispela k vzniku spoločných obecných úradov. Prejavilo sa to najmä pri prenesenom výkone štátnej správy, kde obce nekonajú vo vlastnom mene, ale v mene štátu. Rozhodujúcimi kritériami pre vznik spoločných obecných úradov sú: poloha, tradícia spolupráce a veľkosť obcí.

Funkcionárom a zamestnancom územných samospráv spôsobuje komplikácie nejednoznačný výklad a používanie spomínaného interpretačného pravidla, ako aj pojmy „originálna kompetencia“ a „prenesená kompetencia“. Problém s používaním interpretačného pravidla a nedôsledné rozlišovanie medzi pôvodnými – originálnymi a prenesenými – delegovanými kompetenciami vykonávanými samosprávou môže mať praktické dôsledky v oblasti financovania výkonu činnosti samosprávy. Existuje totiž záväzok štátu kompetencie štátnej správy prenesené na samosprávu financovať.

Interpretačné pravidlá sa nachádzajú v dvoch právnych predpisoch. Z porovnania ich ustanovení je zrejmé, že nejde o identické formulácie. Problém s rozdielnymi termínmi použitými v interpretačných pravidlách nevzniká v prípadoch, keď pôsobnosť štátnej správy má byť prenesená na samosprávne kraje, na ktoré sa aplikuje iba interpretačné pravidlo upravené kompetenčným zákonom. V prípade obcí však možno použiť na prenesené kompetencie klauzulu „výkon prenesenej pôsobnosti štátnej správy“ podľa zákona o obecnom zriadení, alebo klauzulu „prenesený výkon pôsobnosti štátnej správy“.

4.4 Charakteristika vyššieho územného celku Trnavského kraja

Trnavský kraj patrí medzi menšie kraje Slovenska nielen svojou rozlohou, ale aj počtom obyvateľov. Územie vyššieho územného celku Trnavský samosprávny kraj o rozlohe 4 148 km², s počtom 551 441 obyvateľov tvoria katastrálne územia miest a obcí dnešných okresov Skalica, Senica, Piešťany, Hlohovec, Trnava, Galanta a Dunajská Streda.

Obr. 2

[Trnavský samosprávny kraj]

Zdroj: http://www.sario.sk/userfiles/file/sario/pzi/regiony/trnavsky/trnavsky_kraj.pdf

Samosprávny kraj sa nachádza v juhozápadnej časti Slovenska. Územie tvoria prevažne časti Záhorskej (Borskej) nížiny, Malých Karpát, Trnavskej pahorkatiny a Podunajskej nížiny. Z geomorfologického hľadiska z povrchových celkov najväčšiu plochu zaberá na juhu Podunajská nížina a na severe Záhorská nížina. Oddelené

sú pásmom pohoria Malé Karpaty s najvyšším vrchom Záruby (768 m n. m.). Územie kraja sa rozprestiera v dvoch klimatických oblastiach - teplej a mierne teplej oblasti. Najsuchšie a najteplejšie sú južné oblasti Podunajskej nížiny a najchladnejšia je oblasť Malých Karpát. Priemerné ročné teploty sa pohybujú okolo 10° C. Riečna sieť patrí do povodia Dunaja, druhej najväčšej európskej rieky.

Vodné zdroje sú pomerne bohaté a zdrojom úžitkovej pitnej vody sú toky Dunaj, Váh, Malý Dunaj a Dudváh. Na nich a ich prítokoch sú vybudované viaceré vodné nádrže, najväčšie a najznámejšie je vodné dielo Gabčíkovo. Na území kraja je rozsiahla sieť chránených území. Nachádzajú sa tu 4 chránené krajinné oblasti Dunajské Luhy, Biele Karpaty, Malé Karpaty a Záhorie, 8 národných prírodných rezervácií, 23 prírodných rezervácií, 25 chránených areálov, 21 prírodných pamiatok a 1 národná prírodná pamiatka. Nerastné suroviny regiónu sú zastúpené na severe ropou a zemným plynom, v ostatných častiach ložiskami tehliarskych surovín, vápencov, dolomitov, sklárskych a zlievarenských pieskov a štrkopieskov. Pohorie Malých Karpát je zdrojom kvalitného bukového a dubového dreva využívaného na palivové a rôzne priemyselné účely.

Podľa Slovenskej agentúry pre rozvoj investícií a obchodu medzi najdôležitejšie výhody kraja patria: rast zahraničného kapitálu v priemysle, najvyššie využitie ornej pôdy na Slovensku, koncentrovanejšia prítomnosť zahraničných investorov, kvalifikovaná pracovná sila, potenciál pre výstavbu priemyselných parkov, dobrá logistická pozícia, sústredenosť celoslovenských inštitúcií, prítomnosť troch univerzít, dôležité kultúrne a historické pamiatky, existencia geotermálnych a liečivých prameňov.

Trnavský kraj sa stal už v minulosti najvýznamnejšou poľnohospodárskou oblasťou Slovenska najmä svojim prírodným potenciálom. Úrodná pôda a mierne podnebie sú priaznivé pre pestovanie obilnín, vďaka čomu aj južná časť regiónu získala pomenovanie „Žitný ostrov“. V súčasnosti pracuje v poľnohospodárstve asi 16 % obyvateľov v rámci kraja. Prírodné zdroje sú sústredené prevažne v severnej časti regiónu. Zahŕňajú depozity zemného plynu a ropy v Gbeloch a lomy s ťažbou rôznych stavebných materiálov. Nemožno tiež nespomenúť výskyt viacerých minerálnych prameňov, ktoré sú významnými aktívmi pre cestovný ruch v Trnavskom kraji.

4.5 Charakteristika vyššieho územného celku Prešovského kraja

Prešovský samosprávny kraj sa nachádza v severovýchodnej časti Slovenskej republiky. Tvoria ho historické regióny severného, stredného a čiastočne južného Spiša, horného a dolného Šariša a horného Zemplína. Kraj sa rozprestiera v smere západ - východ . Dĺžkou 250 km približne trikrát prekonáva svoju šírku. Vypĺňa celú severovýchodnú časť Slovenska (je najvýchodnejším krajom SR). Prešovský kraj má spoločné hranice s dvoma samostatnými štátmi, Poľskom (360 km), Ukrajinou (38 km) a s tromi slovenskými kraji, Košickým, Banskobystrickým a Žilinským samosprávnym krajom. Administratívne sa Prešovský kraj delí na 13 okresov:

Obr. 3

[Prešovský samosprávny kraj]

Zdroj: <http://www.po-kraj.sk/images/fakty/psk.gif>

V Prešovskom kraji sa nachádza 666 obcí, z toho má 23 štatút mesta. Počtom obyvateľov si drží Prešovský kraj celoslovenský primát. Hustota zaľudnenia v kraji je druhá najnižšia medzi všetkými regiónmi Slovenska. V mestách žije takmer 50 % obyvateľov kraja. Sídлом kraja je tretie najväčšie mesto Slovenska, Prešov (91 767 obyvateľov). Prešovský kraj má viac ako 60 % obyvateľov v produktívnom veku a takmer 23 % v predproduktívnom. Vysokoškolsky vzdelaných je necelých 10 % obyvateľov. Regionálny hrubý domáci produkt za posledné roky pravidelne

rastie, i keď jeho výška je stále hlboko pod priemerom EÚ. V roku 2000 dosiahol objem 83,7 mld. Sk, čo mierne presahuje 2 mld. €.

Najvýznamnejšie odvetvie hospodárstva predstavuje obchodná činnosť. Jej podiel na celkových tržbách kraja tvorí 44,5 %. Obchodu sa v kraji venuje najviac podnikateľských subjektov. Ďalšími významnými odvetviami je priemyselná a výroba a stavebná produkcia. Vzhľadom na potenciál, ktorý má tento región v oblasti cestovného ruchu, má veľké rezervy v oblasti poskytovania hotelových a reštauračných služieb. Veľkou výhodou priemyslu v kraji je jeho diverzifikácia. Medzi najdôležitejšie priemyselné odvetvia patria drevospracujúci priemysel, elektrotechnický, chemický, textilný a odevný, strojársky a potravinársky priemysel.

Prešovský kraj je prihraničným regiónom. Z hľadiska geografickej polohy ho to predurčuje na rozvíjanie vzťahov a medzinárodnej spolupráce so svojimi susedmi.

Reliéf kraja je značne členitý. Najväčšie plochy kraja zaberajú: Spišská Magura, Podtatranská brázda, Spišsko-šarišské medzihorie, Levočské vrchy, Bachureň, Šarišská vrchovina, Pieniny, Lubovnianska vrchovina, Čergov, Busov, Ondavská a Laborecká vrchovina, Beskydské predhorie a Bukovské vrchy. Zasahujú sem aj: Vysoké Tatry, Podtatranská kotlina, Kozie chrbty, Nízke Tatry, Hornádska kotlina a Branisko. Zo Slovenského Rudohoria je na území kraja Slovenský raj a Čierna hora, severnými okrajmi sem ešte zasahuje Košická kotlina, Slánske vrchy a Vihorlatské vrchy. Najvyšším bodom kraja, ktorý je zároveň najvyšším bodom Slovenska, je Gerlachovský štít (2655 m nad morom), najnižšie položené miesto je pri výtoky rieky Ondavy z kraja v katastri obce Nižný Hrušov (105 m nad morom). Relatívny výškový rozdiel predstavuje 2550 m. Najvýznamnejšími vodnými tokmi sú rieky Hornád, Dunajec a Topľa.

Z hľadiska dopravnej polohy má významné postavenie pre celé východné Slovensko, najmä pre styk so svojimi susedmi, a to v cestnej aj železničnej doprave. Územím kraja prechádza medzinárodná komunikácia E 50 v smere západ – východ z Českej republiky na Ukrajinu. Dôležitý je diaľničný úsek D1 Prešov – Košice s postupným prepojením smerom na západ cez vybudovaný tunel Branisko. Prešovským krajom prechádza železničná magistála z Českej republiky cez Žilinu do Košíc smerom na ukrajinské hranice. Významná je aj trať pretínajúca celé východné Slovensko od juhu na sever, ktorá smeruje z Maďarska cez Prešov a Orlov až do Poľska.

4.6 Porovnanie krajov z hľadiska nezamestnanosti

Pri porovnaní Trnavského a Prešovského kraja je potrebné vychádzať najmä z ich lokalizačných a geografických rozdielov.

Trnavský kraj sa s rozlohou 4148 km² zaraďuje na predposledné miesto v rámci krajov SR (zaberá 8,5 % z rozlohy SR). Prešovský kraj svojou rozlohou 8974 km² zaberá 18,3 % rozlohy štátu a je po Banskobystrickom kraji druhým najväčším na Slovensku. Počtom obyvateľov je Trnavský kraj zo všetkých krajov najmenší. Okrem geografických rozdielov, sú rozdiely medzi kraji najmä v oblasti hospodárskej. Prešovský kraj je charakteristický vyššou nezamestnanosťou oproti Trnavskému kraju.

V Trnavskom kraji sa nachádza 251 obcí, z ktorých má 16 štatút mesta. V Prešovskom kraji je to 666 obcí, z ktorých má 23 obcí štatút mesta. Z dôvodu, že Trnavský kraj nesie skôr prvky urbanizovaného priestoru a Prešovský kraj vidieckeho, môžeme vychádzať z rozdielov, ktoré sú charakteristické pre vidiecky a urbanizovaný priestor.

Tab. 1

[Porovnanie vidieckeho a urbanizovaného priestoru]

Charakteristika	Vidiecky priestor Prešovský kraj	Urbanizovaný priestor Trnavský kraj
Ekonomika	Väčšinou odvetvia primárneho sektora založené na využívaní pôdy a ostatných prírodných zdrojov.	Lokalizácia koncentrovaných ekonomických aktivít, založených najmä na spracovaní, obchode a službách.
Demografia	Obyvateľstvo disperzne rozmiestnené v malých zhlukoch.	Obyvateľstvo koncentrované s tendenciou rastu.
Fyzická dostupnosť	Nízka kvalita dopravnej infraštruktúry a služieb. Vysoké časové a finančné náklady na cestovanie.	Rozvinutá dopravná infraštruktúra, avšak kvalita služieb rozdielna, v závislosti na ekonomickej rozvinutosti.
Environmentálne riziká	Úzko zviazané s výrobnými procesmi.	Vyplývajúce ako z produkcie, tak z hustoty obyvateľstva (odpady, znečistenie vody a ovzdušia).

Zdroj: <http://www.fesrr.uniag.sk/?q=search/node/rozvoj%20vidieka>

Okrem geografických rozdielov, sú to najmä regionálne rozdiely, ktoré prehĺbujú rozdielnosť krajov a to najmä v oblasti zamestnanosti. Podľa štatistického úradu Slovenskej republiky, je pri porovnaní zamestnanosti v rokoch 2006 – 2009 výrazná nezamestnanosť práve v Prešovskom kraji, čo nám deklaruje aj nasledujúca tabuľka:

Tab. 2

[Porovnanie nezamestnanosti a priemernej mzdy v rokoch 2006 a 2009 v rámci Trnavského a Prešovského samosprávneho kraja]

	Trnavský kraj	Prešovský kraj
Nezamestnanosť v roku 2006	8,8 %	18,1 %
Nezamestnanosť v roku 2009	9,1 %	16,2 %
Priemerná mzda 2006	584,5 €	467,6 €
Priemerná mzda 2009	689 €	573 €

Zdroj: Štatistický úrad SR <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=4>

Nezamestnanosť však nemožno hodnotiť len lokalizačnými faktormi, ale i celkovou mierou nezamestnanosti na Slovensku. Podľa informácií Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny miera nezamestnanosti v januári 2011 stúpila na takmer šesťročné maximum 12,98 %. Horšie výsledky krajina zaznamenala naposledy vo februári 2005.

Tab. 3

[Vývoj ukazovateľov reálnej ekonomiky Slovenskej republiky v období od roku 2005 do roku 2011.]

Makroekonomický ukazovateľ (zdroj)	Jednotky	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Miera nezamestnanosti v SR (NBS)	%	11,4	8	8	3,5	12,1	14,5	11,6
Nezamestnanosť (ŠÚSR)	%	16,2	13,3	11	9,6	12,1	14,5	11,6
Inflácia (HICP) (ŠÚSR)	%	2,8	4,3	1,9	3,9	1,6	1	1,2
Priemerná mesačná nominálna mzda (ŠÚSR)	€	450	543	600	669	744,5	775	813,8
Ročná miera inflácie (MFSR)	%	3,7	4,2	3,4	4,6	1,6	1	1,2

Zdroj: <http://www.euroekonom.sk/ekonomika/ekonomika-sr/ekonomika-slovenska-2011/>

Riešenie otázky nezamestnanosti vyplývajú najmä zo zmeny rámcových hospodárskych podmienok na Slovensku, je zrejmé, že dopady globálnej hospodárskej krízy budú mať

dopad aj na miestnu úroveň, na hospodárenie miest a obcí. Bude narastať tlak na efektívne využívanie verejných financií pri zachovaní komplexnosti a dostupnosti verejných služieb. Pre zmiernenie dopadov, ktoré vyplývajú z vysokej miery nezamestnanosti je potrebné sa zamerať na opatrenia, ktoré vyplynuli i z hodnotení opytovacej metódy, kde sme sa zamerali na porovnanie spokojnosti občanov v rámci Trnavského a Prešovského kraja. V Prešovskom kraji v porovnaní s Trnavským krajom prevažuje výrazná nespokojnosť so spoluprácou s predstaviteľmi miestnej samosprávy, ako aj s poskytovaním sociálnych služieb v rámci obce, v ktorej žijú. Miera spolupráce medzi predstaviteľmi obce s občanmi je kľúčovým bodom dosiahnutia rozvoja regiónov.

Slovensko patrí k štátom Európy s výrazne roztrieštenou sídelnou štruktúrou, ktorá pôsobí proti efektívnosti a proti lepšiemu využívaniu rastového potenciálu regiónov.

Je preto nevyhnutné hľadať vhodný model zmeny územnosprávneho usporiadania na miestnej úrovni (municipalizácia), tak ako to bolo definované aj vo Vízii Slovenska do roku 2030, kde sa uvádza, že obce s počtom obyvateľov menej ako 6000 budú mať výrazné ekonomické aj sociálne problémy.

4.7 Vyhodnotenie získaných informácií o uplatňovaní pôvodných a prenesených kompetencií v Trnavskom a Prešovskom kraji

Na získanie informácií sme použili opytovaciu metódu a uskutočnili prieskum prostredníctvom zaslania nasledovných dotazníkov:

1. Dotazník o uplatňovaní pôvodných a prenesených kompetencií v Trnavskom kraji.
2. Dotazník o uplatňovaní pôvodných a prenesených kompetencií v Prešovskom kraji.
3. Dotazník hodnotiaci spokojnosť so spoluprácou s predstaviteľmi miestnej samosprávy v obciach Trnavského a Prešovského kraja.

Dotazníky boli zaslané predstaviteľom miest a obcí Trnavského a Prešovského kraja prostredníctvom elektronickej pošty.

V trnavskom kraji je 7 okresov, 16 miest a 251 obcí. Celkový počet obyvateľov je asi 600 tisíc a hustota obyvateľstva predstavuje 133 obyvateľov na km².

V prešovskom kraji je 13 okresov, 23 miest, 666 obcí. Celkový počet obyvateľov je asi 802 tisíc a hustota obyvateľstva predstavuje 89 obyvateľov na km².

Návratnosť dotazníkov predstavuje **118** dotazníkov z Trnavského a **163** dotazníkov z Prešovského kraja. Cieľom dotazníkového prieskumu bolo získanie údajov na ďalšie analýzy. Po vyhodnotení odpovedí z vrátených dotazníkov sme výsledky spracovali do tabuliek v závislosti od druhu kompetencie, ktoré sú v obciach pôvodné, alebo prenesené.

Vzhľadom na rozsah kompetencií a nízku návratnosť dotazníkov, sme skúmali len 16 okruhov kompetencií. Dospeli sme k záveru, že s prihliadnutím na rozsah práce nie je možné vykonať analýzu všetkých kompetencií jednotlivo, rozhodli sme sa analyzovať pôvodné a prenesené kompetencie spoločne za oba kraje spolu. Kompetencie sme rozdelili na dve časti, prvá časť hodnotí kompetencie pôvodné, kde viac ako 90 % obcí uviedla, že pôvodné kompetencie sú realizované priamo v obci. Druhá časť hodnotenia, ktorá je uvedená v tabuľke č. 5, sumarizuje výsledky, kde sú uvedené kompetencie realizované v spoločnej úradovni. Tabuľka č.6 sumarizuje výsledky, ktoré obec nevykonáva.

Nasledovná tabuľka č.7 vyhodnocuje kompetencie, ktoré sú prevedenými obecnými kompetenciami v rámci Trnavského a Prešovského kraja, a kde viac ako 90 % obcí uviedla, že sa realizujú priamo v obci.

Tab. 4

[Pôvodné obecné kompetencie, realizované priamo v obci]

Poradie v dotazníku	Pôvodné obecné kompetencie, realizované priamo v obci
1.	Hospodárenie s majetkom
2.	Zostavuje a schvaľuje: a) rozpočet obce kapitálový b) rozpočet obce bežný c) záverečný účet obce
3.	Vydáva súhlas, stanovisko alebo vyjadrenie k a) podnikateľskej alebo inej b) činnosti právnických a c) fyzických osôb a k umiestneniu d) prevádzky na území obce
4.	Zabezpečuje: a) výstavbu, údržbu a správu miestnych komunikácií

	<ul style="list-style-type: none"> b) výstavbu, údržbu a správu verejných priestranstiev c) výstavbu, údržbu a správu obecného cintorína d) výstavbu, údržbu a správu kultúrnych zariadení e) výstavbu, údržbu a správu športových zariadení f) výstavbu, údržbu a správu ďalších obecných zariadení g) údržbu a správu kultúrnych pamiatok
5.	<p>Zabezpečuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) nakladanie s drobným komunálnym odpadom a stavebným odpadom b) udržiavanie čistoty v obci c) správu a údržbu verejnej zelene a verejného osvetlenia d) zásobovanie vodou e) odvádzanie odpadových vôd f) nakladanie s odpadovými g) vodami a žumpami h) miestnu verejnú dopravu
6.	<p>Utvára podmienky na zabezpečovanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) zdravotnej starostlivosti b) vzdelávanie c) kultúru d) osvetovú činnosť e) telesnú kultúru a šport
8.	Spolupôsobí pri utváraní vhodných podmienok na bývanie v obci
15.	<p>Zapojenosť do:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) mikroregiónu b) euroregiónu
16.	Partnerstvá s inými obcami

Na základe vyhodnotení výsledkov v tab. č.4 sme zistili, že všetky obce uplatňujú kompetencie na úseku hospodárenia s majetkom obce. Zostavujú a schvaľujú rozpočet obce. Vydávajú súhlas a schvaľujú podnikateľskú činnosť realizovanú na území obce. Všetky obce v rámci komunálnych služieb zabezpečujú údržbu verejných priestranstiev.

Všetky obce pre svojich obyvateľov taktiež zabezpečujú v plnom rozsahu služby na úseku vzdelávania, kultúry, osvetovej činnosti, športu a telesnej kultúry.

Z celkového počtu 281 obcí sa všetky, okrem 14 obcí podieľa na výstavbe, údržbe a správe športových zariadení, a správe ďalších obecných zariadení. Vo všetkých obciach sa realizujú aktivity spojené so zapojenosťou do mikro a euro regiónov a participujú na realizovaní partnerstiev s inými obcami.

Viac ako 90 % obcí v rámci Trnavského a Prešovského kraja uviedla, že nasledovné kompetencie, zaznamenané v tabuľke č.5 sa realizujú v spoločnej úradovni.

Tab. 5

[Pôvodné obecné kompetencie, realizované v spoločnej úradovni]

Poradie v dotazníku	Pôvodné obecné kompetencie, realizované v spoločnej úradovni
7.	Obstaráva a schvaľuje: a) územno-plánovacia dokumentáciu sídelných útvarov a zón b) programy rozvoja bývania
12.	Ochrana kultúrnych pamiatok
13	Úlohy na úseku sociálnej pomoci
14	Spolupráca s: a) Mimovládnyimi organizáciami b) Právnickými osobami c) Fyzickými osobami v obci

Tabuľka č.5 dokumentuje výsledok ako obce realizujú pôvodné kompetencie obce prostredníctvom spoločnej úradovne. Tabuľkou č.5 sme zaznamenali, ako väčšina obcí uviedla, že prostredníctvom spoločnej úradovne sa realizujú tri pôvodné kompetencie a to kompetencie v rámci územno-plánovacej dokumentácie sídelných útvarov a zón, program

rozvoja bývania, kompetencia kultúrnych pamiatok, ako aj spolupráca s jednotlivými organizáciami.

Tab. 6

[Pôvodné obecné kompetencie, ktoré sa nevykonávajú]

Poradie v dotazníku	Pôvodné obecné kompetencie, ktoré sa nevykonávajú
9.	Vlastná investičná činnosť
10.	Podnikateľská činnosť
11	Zakladá, zriaďuje, zrušuje a kontroluje: a) rozpočtové organizácie obce a) príspevkové organizácie obce

Viac ako 90 % obcí uviedla, že sa v rámci pôvodných kompetencií investičná činnosť a podnikateľská činnosť v rámci obce nevykonáva.

Nasledovná tabuľka nám dokumentuje rozsah prenesených kompetencií, tie sme rozdelili do nasledovných okruhov: kompetencie vo vodnom hospodárstve, kompetencie o matrikách, kompetencie o ochrane prírody, kompetencie zaoberajúce sa školským zákonom, kompetencie na úseku regionálneho rozvoja a cestovného ruchu, kompetencie o divadelnej činnosti, o múzeách a galériách. Kompetencie o sociálnej pomoci, o školských zariadeniach, telesnej kultúre, zdravotnej starostlivosti, o územnom plánovaní a stavebnom poriadku, o pozemných komunikáciách, o civilnej ochrane a okruh kompetencií pri cezhraničnej spolupráci obcí.

Tab. 7

[Prenesené obecné kompetencie, ktoré sa vykonávajú priamo v obci]

Poradie v dotazníku	Prenesené obecné kompetencie, realizované priamo v obci
1.	Kompetencie vo vodnom hospodárstve
2.	Kompetencie o matrikách
10.	Ostatné aktivity 1. Civilná ochrana (CO sklad) 2. Civilná ochrana (Hasičský dobrovoľný zbor) 3. Hlavný kontrolór 4. Cezhraničná spolupráca obcí 5. Prejednávanie priestupkov na úseku : a) stavebného úradu b) školstva c) odpadov d) držania psov e) verejného poriadku f) alkoholu a iných toxikománií g) iné priestupky alebo správne delikty

Za obidva kraje bolo opytovacou metódou vyhodnotené, že prenesené obecné kompetencie v oblasti vodného hospodárstva a kompetencií o matrikách sa realizujú v plnom rozsahu vo všetkých obciach.

Obce participujú i v oblasti kompetencií týkajúcich sa civilnej ochrany a prejednávania priestupkov na viacerých stupňoch, týkajúcich sa oblasti stavebných úradov, školstva, držania psov, verejného poriadku a iných priestupkov.

Tab. 8

[Prenesené obecné kompetencie, ktoré sa vykonávajú v spoločnej úradovni]

Poradie v dotazníku	Prenesené obecné kompetencie, realizované v spoločnej úradovni
3	Kompetencie o ochrane prírody
8.	Kompetencie o územnom plánovaní a stavebnom poriadku Pôsobnosť stavebného úradu v prvom stupni výkonu štátnej správy
9.	Kompetencie o pozemných komunikáciách a) Vykonávanie pôsobnosti špeciálneho stavebného úradu pre miestne komunikácie v ich vlastníctve b) Zabezpečovanie stavebno-technického vybavenia ciest a miestnych komunikácií v obci

Prenesené kompetencie týkajúce sa ochrany prírody, pôsobnosti stavebného úradu o územnom plánovaní a kompetencie o pozemných komunikáciách uviedli obce s menším počtom obyvateľom, že sa vykonávajú v spoločnej úradovni.

Tab. 9

[Prenesené obecné kompetencie, ktoré sa nevykonávajú]

Poradie v dotazníku	Prenesené obecné kompetencie, ktoré sa v obci nevykonávajú
4.	Kompetencie – školský zákon a) Ustanovenie o vzniku právnej subjektivity základných škôl a základných umeleckých škôl b) Spojenie malých základných škôl s predškolskými zariadeniami za účelom získania právnej subjektivity
5.	Kompetencie na úseku regionálneho rozvoja a cestovného ruchu a) Vykonávanie stratégie regionálneho rozvoja b) Vypracovávanie programov sociálneho a hospodárskeho rozvoja c) Koordinovanie spolupráce právnických osôb pri vypracúvaní programov rozvoja obcí d) Vypracúvanie programov cestovného ruchu e) Koordinovanie spolupráce právnických osôb vo veciach cestovného ruchu

6.	Kompetencie o divadelnej činnosti
7.	Kompetencie o múzeách a galériách
8.	Kompetencie o sociálnej pomoci a) Zriaďovanie zariadení ,sociálnych služieb b) Rozhoduje o poskytovaní prepravnej služby a o úhrade c) za túto prepravnú službu d) Domovy - penzióny pre dôchodcov e) Zariadenia opatrovateľskej služby f) Rozhoduje o poskytovaní opatrovateľskej služby

Na základe výsledkov získaných opytovacou metódou je možné uviesť, že obce s menším počtom obyvateľov uvedené kompetencie v oblasti školského zákona, kompetencie realizované na úseku regionálneho rozvoja a cestovného ruchu, kompetencie týkajúce sa divadelnej činnosti a kompetencie o múzeách a galériách sa nevykonávajú na úrovni obecného úradu. Väčšie percento obcí za obidva kraje uviedlo, že nezdierajú kompetenciu o sociálnej pomoci.

Vyhodnotili sme, že rozsah skutočného poskytovania služieb obcou v rámci originálnych kompetencií sa mení v závislosti od veľkosti obce, s veľkosťou obce rastie aj rozsah služieb poskytovaných obcou. Tak isto i originálne kompetencie a kompetencie prenesené na obec štátom sa viac uplatňujú v obciach s vyšším počtom obyvateľov a v obciach so štatútom mesta. Dotazníkovým výskumom sme zistili, že menšie samosprávy sú závislé na transferoch zo štátneho rozpočtu. Tento stav, zapríčiňuje okrem iného fragmentovaná sídelná štruktúra, ktorá sa vyznačuje výraznou rozdrobenosťou a veľkým podielom malých obcí.

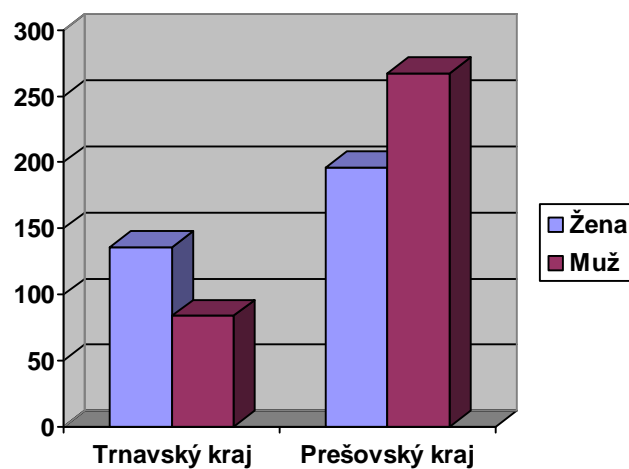
Okrem hodnotenia pôvodných a prenesených kompetencií, sme v rámci diplomovej práce, prostredníctvom opytovacej metódy vyhodnotili spokojnosť občanov s predstaviteľmi miestnej samosprávy Trnavského a Prešovského kraja. Hodnotili sme spokojnosť so spoluprácou s predstaviteľmi miestnej samosprávy a spokojnosť občanov s poskytovaním služieb v obci. Dotazník sme vyhodnotili za každý kraj samostatne. Za Trnavský kraj návratnosť dotazníkov je v počte **220** zúčastnených respondentov. Za Prešovský kraj **463** respondentov, ktorý odpovedali na otázky: pohlavia, veku

a vyjadrili spokojnosť so svojou obcou, spoluprácou s predstaviteľmi miestnej samosprávy a s poskytovaním sociálnych služieb vo svojej obci. Na dotazníku sa zúčastnilo viac žien v rámci Trnavského kraja a viac mužov v rámci Prešovského kraja, čo nám dokumentuje nasledovná tabuľka s grafickým vyhodnotením.

Tab. 10

[Rozdelenie podľa pohlavia, Trnavský a Prešovský samosprávny kraj]

Pohlavie	Trnavský kraj	Prešovský kraj
Žena	136	196
Muž	84	267

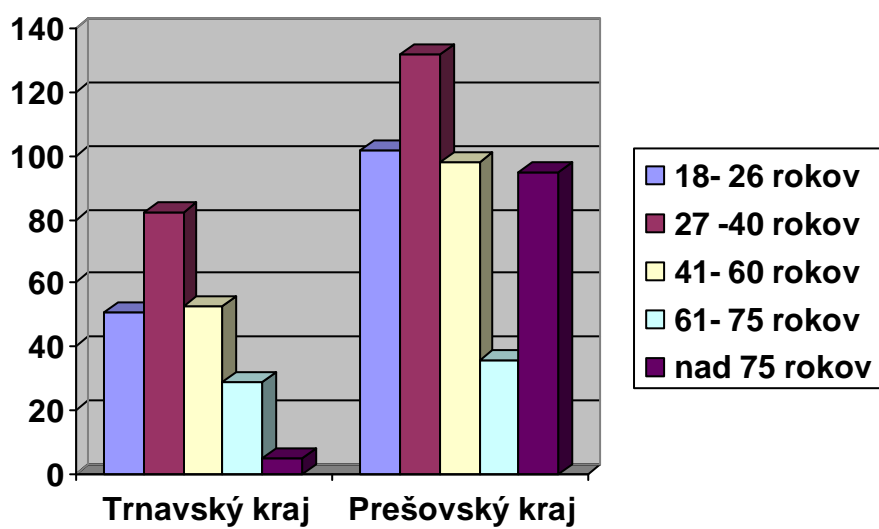

Vo vyhodnotení vekovej štruktúry občanov, ktorí sa zapojili do prieskumu v rámci opytovacej metódy, konštatujeme, že v rámci oboch krajov participovalo na prieskume najviac občanov vo vekovej kategórii 27-40 rokov. V Prešovskom kraji sa na rozdiel od Trnavského kraja do dotazníkového výskumu zapojilo i viac obyvateľov vo vekovej skupine nad 75 rokov.

Tab. 11

[Rozdelenie podľa veku, Trnavský a Prešovský samosprávny kraj]

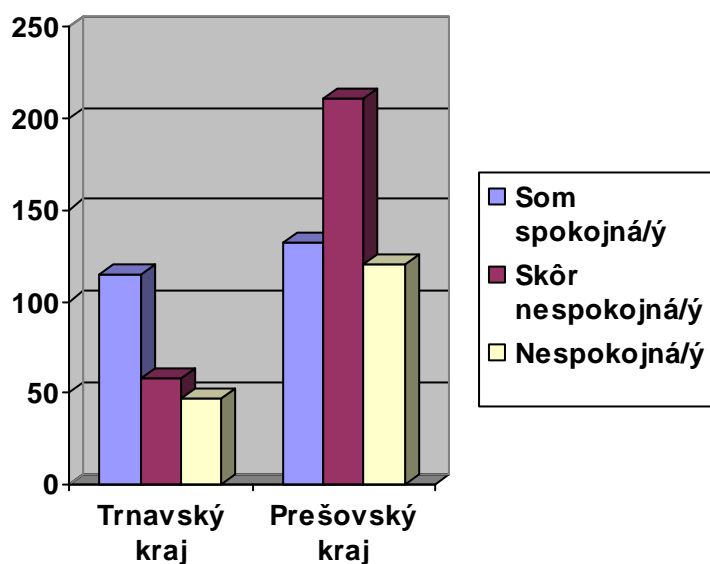
Vek	Trnavský kraj	Prešovský kraj
18- 26 rokov	51	102
27 -40 rokov	82	132
41- 60 rokov	53	98
61- 75 rokov	29	36
nad 75 rokov	5	95

Tab. 12

[Rozdelenie podľa vyjadrenia spokojnosti so životom v obci, v ktorej občania žijú v rámci Trnavského a Prešovského samosprávneho kraja]

	Trnavský kraj	Prešovský kraj
Som spokojná/ý	115	132
Skôr nespokojná/ý	58	211
Nespokojná/ý	47	120

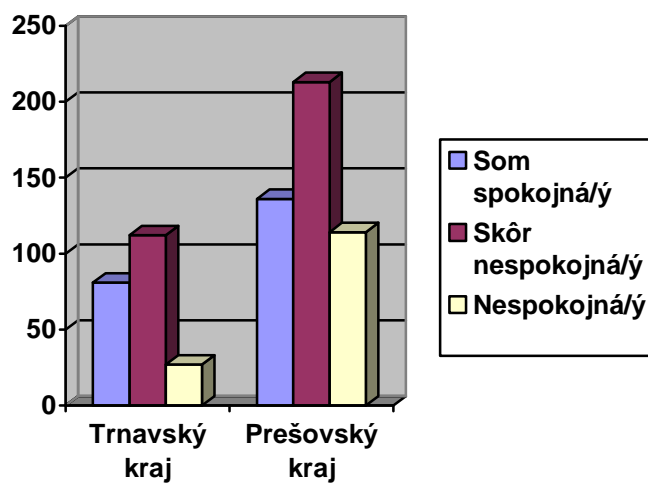

Z výsledkov, zameraných na vyhodnotenie spokojnosti so životom v obci, môžeme zhodnotiť, že väčšiu nespokojnosť vyjadrili občania žijúci v Prešovskom kraji, ktorí uviedli, že sú vo väčšej miere buď skôr, alebo nespokojní so životom v obci, v ktorej žijú. Ich nespokojnosť môže vyplývať i z nespokojnosti so spoluprácou s miestnou samosprávou, čo nám hodnotí nasledovná tabuľka.

Tab. 13

[Rozdelenie podľa vyjadrenia spokojnosti so spoluprácou s predstaviteľmi miestnej samosprávy, v ktorej občania žijú v rámci Trnavského a Prešovského samosprávneho kraja]

	Trnavský kraj	Prešovský kraj
Som spokojná/ý	81	136
Skôr nespokojná/ý	112	213
Nespokojná/ý	27	114

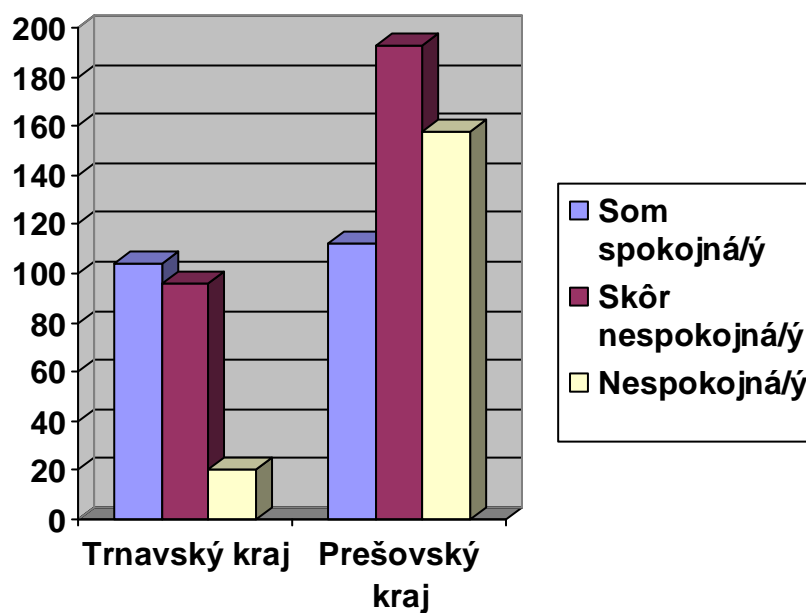

Z vyhodnotenia skúmanej otázky, ktorá bola zameraná na zistenie spokojnosti so spoluprácou s predstaviteľmi miestnej samosprávy vyplýva, že v oboch krajoch sú občania skôr nespokojní ako spokojní.

Tab. 14

[Rozdelenie podľa vyjadrenia spokojnosti s poskytovaním sociálnych služieb v obci, v ktorej občania žijú v rámci Trnavského a Prešovského samosprávneho kraja]

	Trnavský kraj	Prešovský kraj
Som spokojná/ý	104	112
Skôr nespokojná/ý	96	193
Nespokojná/ý	20	158

Výsledky poukazujú, že väčšia nespokojnosť s poskytovaním sociálnych služieb v obci je v Prešovskom kraji, kde viac občanov vyjadrilo, že sú skôr nespokojní, až nespokojní s poskytovaním služieb v ich obci.

5 NÁVRH NA VYUŽITIE VÝSLEDKOV

Samospráva je zložitý mechanizmus a vyžaduje si stopercentnú prácu. Miestna samospráva sa za obdobie posledných rokov výrazne stabilizovala a zabezpečuje štandardným spôsobom takmer všetky každodenné lokálne potreby občanov. Systémové zmeny vo financovaní územnej samosprávy ju posilnili a vytvárajú priestor pre zabezpečovanie bežnej prevádzky, ako aj nevyhnutného rozsahu investícií. V podstate môžeme hodnotiť územnú samosprávu ako stabilný systém v riadení štátu. Samozrejme pri hodnotení jednotlivých segmentov činnosti prichádzame na celý rad čiastkových problémov, ktoré si vyžadujú postupné riešenie. Do úvahy musíme brať aj trendy, ktoré sa presadzujú v Európskom priestore, v snahe skvalitniť činnosť komunálnej úrovne riadenia vecí verejných.

Decentralizáciou sa čoraz väčší rozsah kompetencií presunul na miestnu úroveň. Obce sa s touto rastúcou záťažou vysporiadávajú rozdielne v závislosti od ich veľkosti, ekonomickej sily a v neposlednom rade aj od manažérskych zručností svojich volených reprezentantov resp. profesionálnych pracovníkov.

Verejnú správu môžeme hodnotiť i z pohľadu zvyšovania a udržania zamestnanosti. Počas celej histórie Slovenskej republiky, ako aj pred jej vznikom, zohráva verejný sektor v zamestnanosti občanov dôležitú úlohu. V čase vzniku Slovenskej republiky, bolo práve v tomto sektore zamestnaných zhruba 20 % všetkých občanov, ktorí boli zamestnaní v národnom hospodárstve. Podľa výsledkov Štatistického úradu môžeme konštatovať, že podiel zamestnancov sa v jednotlivých rokoch postupne znižoval, až na súčasných 17 % pracujúceho obyvateľstva. To znamená, že v tomto sektore pracuje dnes zhruba 360 tisíc občanov.

Zo získaných výsledkov uvedených v predchádzajúcich kapitolách sme identifikovali prehľad originálnych - pôvodných a prenesených kompetencií, ktoré vykonáva obec priamo v obci alebo v spoločnej úradovni, alebo ich nevykonáva. Zistili sme, že originálne kompetencie a kompetencie prenesené na obec štátom sa viac uplatňujú v obciach s vyšším počtom obyvateľov a v obciach so štatútom mesta.

Na odstránenie týchto nerovností je potrebné posilniť:

- ekonomický potenciál vidieka,
- odbornú kapacitu volených zástupcov a odborného personálu,
- vyššiu kvalitu služieb,
- konkurencieschopnosť obcí,

- rovnomernejšie priestorové rozloženie verejnej správy a služieb do obcí optimálnej veľkosti, čím sa zvýši ich kvalita a dostupnosť,
- spravodlivejší systém finančného vyrovnávania,
- efektívnejšie využívanie verejných zdrojov,
- zníženie počtu politicko-správnych jednotiek (obcí),
- nižší počet volených predstaviteľov na miestnej úrovni
- zvýšiť transparentnosť regiónov prostredníctvom: posilnenia inštitucionálnych predpokladov pre rozvoj vidieckeho priestoru, vzájomnej spolupráce vedenia mesta s občanmi, napr. **zvýšenie transparentnosti, informovanosti, zjednodušenie prístupu k informáciám a komunikácie s občanmi**, transparentného hospodárenia (napr. zavedenie elektronických aukcií pri obstarávaní majetku, dražby pri jeho predaji, ako aj otvorenosť pri komunikácii s občanmi napríklad zverejňovaním zmlúv a faktúr na internete).

Pri zvyšovaní kvality poskytovaných služieb je potrebné prijať nasledovné opatrenia, napr. :

- prijatie zákonov motivujúcich obce k združovaniu resp. k zlučovaniu sa obcí,
- vytvorenie možnosti alternatívnej organizácie samosprávy, najmä malých obcí,
- opatrenia v oblasti financovania (zmena dotačného systému, nové kritériá prerozdelenia, zmena platových pomerov, zníženie počtu poslancov,.....),
- prehodnotenie pôsobností obcí
- posilnenie kontrolných mechanizmov vonkajšej a vnútornej kontroly v územnej samospráve,
- návrh posilnenia správneho súdnictva,
- posilnenie inšpekčných a dozorných orgánov štátu (školský, zdravotnícky,....).

Predstavitelia samosprávy musia zohľadňovať aj predstavy a názory obyvateľov svojich krajov, majú sa spoločne s občanmi podieľať na spoločnom fungujúcom zväzku pre zabezpečenie správne fungujúcej obce, v ktorej spoločne žijú.

ZÁVER

Zo záverov diplomovej práce, vypracovanej na tému „Rozvoj vybraných regiónov z pohľadu kompetencií samosprávy“, vyplýva, že efektívne fungujúca verejná správa by mala byť samozrejmosťou v každej vyspelej demokratickej spoločnosti. Jej predstavitelia nesú zodpovednosť za činnosť úradov, organizácií a inštitúcií zastrešujúcich spravovanie verejných záležitostí a úspech či neúspech vládnej politiky sa prejaví nielen v ekonomickom raste krajiny či regiónov, ale aj v procese volieb, ktorých výsledok je odrazom spokojnosti alebo nespokojnosti občanov s uspokojovaním potrieb vo verejnom záujme.

V práci sme identifikovali prehľad originálnych - pôvodných a prenesených kompetencií, ktoré vykonáva obec priamo v obci alebo v spoločnej úradovni. Identifikovali sme kompetencie, ktoré obce nevykonávajú vôbec, alebo o ktoré občania obce neprejavili záujem. Zistili sme, že originálne kompetencie a kompetencie prenesené na obec štátom sa viac uplatňujú v obciach s vyšším počtom obyvateľov a v obciach so štatútom mesta. Na odstránenie týchto nerovností je potrebné posilniť ekonomický potenciál vidieka. Ekonomický potenciál vidieka je daný lokalizačnými faktormi, ktoré vidiecky priestor ponúka a charakterom ekonomických vzťahov medzi jednotlivými ekonomickými subjektmi v rámci regiónu aj mimo neho. Ekonomická štruktúra vidieka sa v súčasnosti rozvíja na základe tradičných vidieckych odvetví ako je poľnohospodárstvo, lesníctvo, rybárstvo a pod. Je potrebné posilniť najmä tie faktory, ktoré vidiecky priestor ponúka a to: voľný priestor, poľnohospodársku pôdu, lesné zdroje, vodné zdroje, nenarušené životné prostredie, zručnú pracovnú silu, zachovalé kultúrne a historické dedičstvo.

Ekonomické vzťahy na vidieku sú ovplyvňované tlakom mestskej ekonomiky, ktorá využíva výhody koncentrovaného trhu práce, kapitálu a spotrebných predmetov. Štruktúra ekonomickej základne vidieckych regiónov je väčšinou málo diverzifikovaná a doplnková voči mestským regiónom. Ekonomická základňa vidieckych obcí je do značnej miery viazaná na ekonomickú štruktúru centrálného mesta.

Z výsledkov zdokumentovaných v predchádzajúcej kapitole, môžeme zhodnotiť, že okrem potreby posilniť ekonomický potenciál vidieka, je tiež nutné zvýšiť odbornú kapacitu volených zástupcov a odborného personálu, a tým zabezpečiť vyššiu kvalitu služieb, zvýšiť transparentnosť, zabezpečiť lepšiu kontrolu a vyššiu mieru harmonizácie formálnych pravidiel stanovených legislatívou.

Na základe výsledkov, ktoré vyplynuli z dotazníka adresovaného občanom Trnavského a Prešovského kraja, je možné zhodnotiť, že väčšiu nespokojnosť prejavili občania v rámci Prešovského kraja. Nespokojnosť vyjadrili najmä v otázkach spolupráce s predstaviteľmi miestnej samosprávy a spokojnosti s poskytovaním sociálnych služieb v obci. Na základe týchto výsledkov je zrejmé, že v rámci Prešovského kraja je potrebné zabezpečiť a zlepšiť:

- oblasť fungovania miestnej samosprávy, posilniť zamestnanosť,
- aktivizáciu partnerstiev na regionálnej a miestnej úrovni, vytváraných na riešenie problémov regionálnej zamestnanosti, najmä na základe projektov alebo programov,
- zapojenie miest, obcí a vytváranie ich združení na riešenie nezamestnanosti ich obyvateľov.

V závere môžeme skonštatovať, že v zlučovaní obcí je príležitosť, ako predísť zániku malých obcí, ktoré inak trpia nedostatkom finančných prostriedkov, ale aj prehlbujúcim sa nedostatkom ľudských zdrojov. Za vážny problém možno uviesť i starnutie obyvateľstva v niektorých regiónoch Prešovského kraja. Zlučovanie obcí by zároveň so zlepšením životných podmienok mohlo byť príležitosťou, ako „prilákať mladých“ späť. Od zlučovania sa očakáva, že efektívnosť plnenia úloh vzrastie: kvalita poskytovaných služieb bude vyššia, pretože väčšie obce môžu ponúknuť služby, ktoré presahujú možnosti v malých obciach. Výkon úloh bude profesionálnejší a zvýši sa celkový rozvoj regiónov.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. ANDRIS, Miroslav 2007. *Analýza transformácie kompetencií v procese reforiem verejnej správy*: diplomová práca. Ružomberok : Katolícka univerzita, 2007. 107 s.
2. PEKOVÁ, J. 1 2004. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. [online] Praha: Management Press.[cit. 2011-01-15]. Dostupné na internete:
<http://www.sjf.tuke.sk/transferinovacii/pages/archiv/transfer/13-2009/pdf/173-178.pdf>
3. KRIVÝ, V. 1996. *Parlamentné voľby 1994: profil prívržencov politických strán, profil regiónov* . [online] Bratislava: Nadácia F. Eberta , [cit.2011-01-1 Dostupné na internete:
https://www.fphil.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/kpol/publikacie/lastic/ucebnytext_us/decentralizacia_bilancia.pdf
4. HAMALOVÁ, M. - ŽÁRSKA, E.: *Regionalistika*, Bratislava : Inštitút pre verejnú správu. 1997, 100 s. ISBN 80-85327-43-0
5. SCHELLE, K.: *Vývoj veřejné správy v letech 1848-1990*, Vydavatelství Eurolex Bohemia, Praha 2005, s. 14-15, ISBN: 80-868661-66-X
6. MIKLOŠ, I. a kol.: *Kniha reforiem*, Vydavateľstvo Trend Visual s.r.o Bratislava 2005, 40 s., ISBN 80-969378-0-4
7. NIŽŇÁNSKY, V., Splnomocnenec vlády SR pre decentralizáciu verejnej správy: *Projekt ďalšej decentralizácie verejnej správy*, Vydal Úrad vlády SR 2003, [online], [cit. 26.02.2007]. Dostupné na internete:
[http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/4378DF8568C65C2EC1256CFB0032C221/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/4378DF8568C65C2EC1256CFB0032C221/$FILE/Zdroj.html)
8. NIŽŇÁNSKY, V. 2009. *Medziobecná spolupráca a zlučovanie obcí na Slovensku*. [online] Bratislava: Merkury, s. r. o, aktualizované 2009, [cit.2011-01-10]. Dostupné na internete:
http://www.komunal.eu/subory/Model_komun__lnej_reformy_na_Slovensku.pdf
9. HROMADA, S. 2009. *Historický vývoj územnosprávneho usporiadania na území Slovenska*. [online] Bratislava: BEO, aktualizované 2009, [cit.2011-01-10]. Dostupné na internete:
<http://beo.sk/historia/860-historicky-vyvoj-uzemnospravneho-usporiadania-na-uzemi-slovenska>.

10. KANDRÁČ, P. 2004. *Princíp dobrej správy, konflikty medzi občanmi a orgánmi verejnej správy a verejný ochranca práv*. [online] Bratislava: Kancelária verejného ochrancu práv, aktualizované 2004. [cit. 2011-01-11]. Dostupné na internete: <http://www.vop.gov.sk/doc/00014/38/0000538/Word.doc>.
11. NEUBAUEROVÁ, E. 2006. *Financie územnosprávnych celkov*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2006. 316 s. ISBN 80-225-225-25-2.
12. PAŠIAK, J.: *Regionálny rozvoj Slovenska v európskych integračných kontextoch*, Vydavateľstvo Interlingua, Bratislava 2004, 197 s., ISBN 8-85544-37-7.
13. SAMSON Š., BYRTUS J., *Regionálna ekonomika*, EF TU, Košice, 2001, ISBN 80-7099-716-8.
14. SLAVÍK, V. 1997. *Reforma verejnej správy v SR (Priestorové aspekty)*. [online] Bratislava: Prírodovedecká fakulta. [cit. 2011-01-15]. Dostupné na internete: <http://www.infostat.sk/vdc/pdf/slavikdoc.pdf>.
15. TICHÝ, D. 2005. *Fiškálna decentralizácia ako súčasť reformy verejnej správy*: dizertačná práca. Bratislava: Ekonomická univerzita, 2005. 152s.
16. VOLKO, V. – KIŠ, M. 2007. *Stručný prehľad vývoja územného a správneho členenia Slovenska*, 2006, 117 s.
17. VLÁDA SR.: *Informácia o návrhu komunálnej reformy*, [online], [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: [http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/EFD391338BCF3E57C1256EAE00289A86/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/EFD391338BCF3E57C1256EAE00289A86/$FILE/Zdroj.html).
18. VLÁDA SR.: *Uznesenie vlády SR k návrhu ďalšieho postupu decentralizácie verejnej správy č.142*, [online], [cit. 2011-01-12]. Dostupné na internete: [http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/F341B4F8F72B54AC125CDB0028E38F/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/F341B4F8F72B54AC125CDB0028E38F/$FILE/Zdroj.html).
19. VLÁDA SR.: *Uznesenie vlády SR k stratégii reformy verejnej správy v Slovenskej republike č. 695*, [online], [cit. 2011-02-25]. Dostupné na internete: http://www.vlada.gov.sk/uznesenia/1999/0818/u_0695_1999.html.
20. VLÁDA SR.: *Uznesenie vlády SR ku Koncepcii decentralizácie a modernizácie verejnej správy č. 230*, [online], [cit. 2010-01-10]. Dostupné na internete: http://www.vlada.gov.sk/uznesenia/2000/0411/u_0230_2000.html
21. *Zákon č. 17/1991 o životnom prostredí*, NR SR, Uverejnené v Zbierke zákonov č. 17/1992.

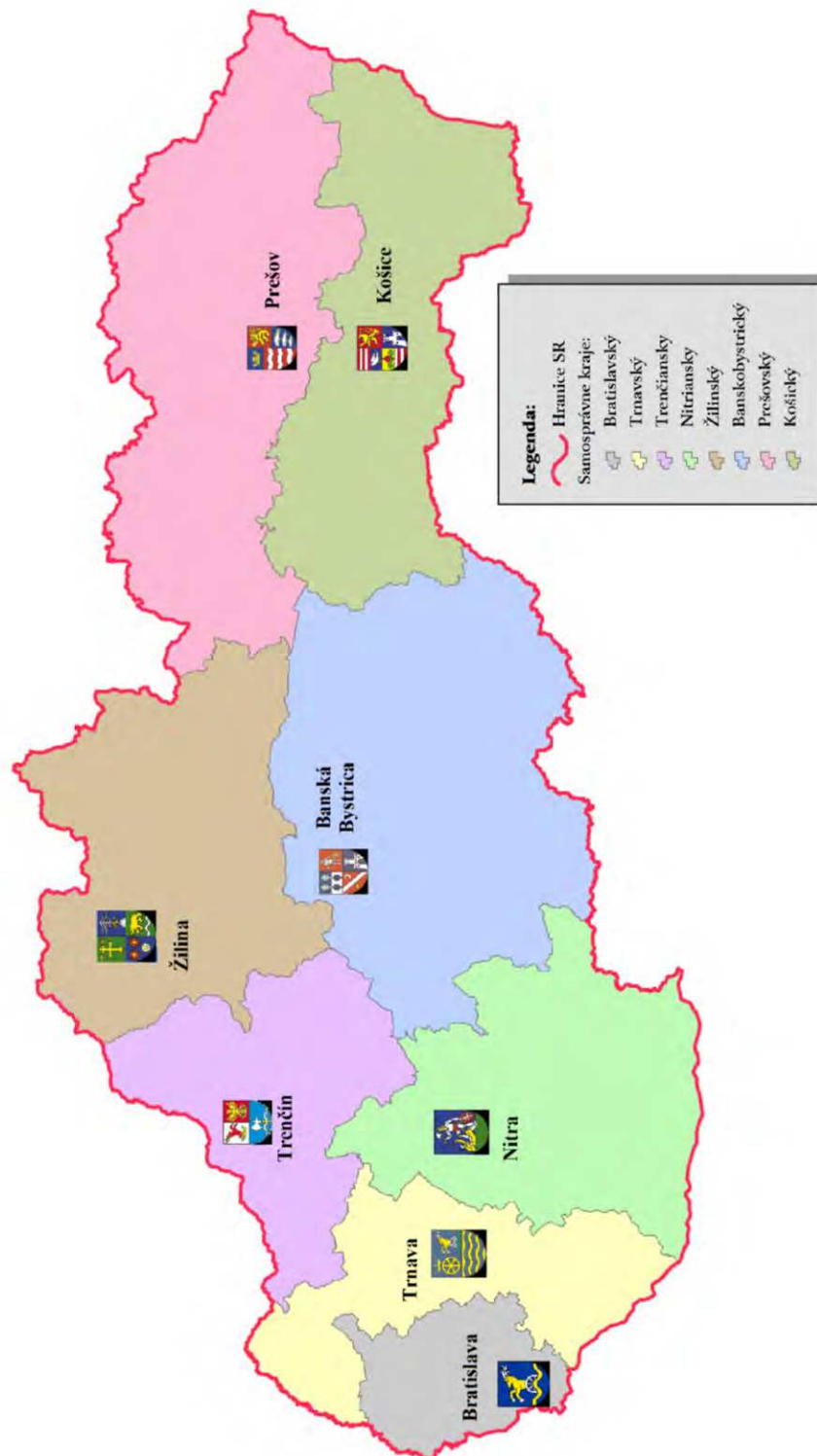
22. *Zákon č. 302/2001 o samospráve vyšších územných celkov*, NR SR, Uverejnené v Zbierke zákonov č. 125/2001, 3198 s.
23. *Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení*, NR SR, Uverejnené v Zbierke zákonov čiastka 60/1990, 1293 s.
24. *Zákon č. 416/2001 O prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a na vyššie územné celky*, NR SR, Uverejnené v Zbierke zákonov č. 171/2001, 4482 s.
25. Zborník z konferencie: *Ako ďalej v reforme verejnej správy. Stála konferencia občianskeho inštitútu*. Bratislava, 2001.

PRÍLOHY

1. CD médium – diplomová práca v elektronickej podobe, prílohy v elektronickej podobe.
2. Vyššie územné celky – Samosprávne kraje po roku 2002.
3. Dotazník o uplatňovaní pôvodných a prenesených kompetencií v Trnavskom kraji.
4. Dotazník o uplatňovaní pôvodných a prenesených kompetencií v Prešovskom kraji.
5. Dotazník hodnotiaci spokojnosť so spoluprácou s predstaviteľmi miestnej samosprávy v obciach Trnavského a Prešovského kraja.

Príloha č. 2

VYŠŠIE ÚZEMNÉ CELKY – SAMOSPRÁVNE KRAJE OD R. 2002

I:1 600 000

© 2007, ErasData-Pro, spol. s r. o.,
Ing. Milošlav Kis, odbor informatiky SVS MV SR

Podklady: SVS MV SR
Grafické spracovanie GIS ArcView (SamostatneKraje.mxd)

Príloha č. 3

Dotazník

Vážený pán primátor/starosta!

Dovoľujem si Vás požiadať o poskytnutie informácií. Volám sa Bc. Mária Waldhauserová a som študentkou V. ročníka na SPU v Nitre, Fakulte európskych štúdií a regionálneho rozvoja. Píšem záverečnú diplomovú prácu na tému "Rozvoj vybraných regiónov z pohľadu kompetencií samosprávy". Práca je zameraná na Trnavský a Prešovský kraj. V rámci dotazníkovej metódy chcem získať informácie o uplatňovaní pôvodných a prenesených kompetencií v Trnavskom a Prešovskom kraji.

Obraciam sa na Vás preto s prosbou o poskytnutie informácií formou vyplnenia tohto dotazníka. Informácie budú použité len na štatistické spracovanie v tejto práci a nebudú poskytnuté inému subjektu.

Identifikačné údaje o Trnavskom kraji

- **Názov obce:**

- *Návod na vyplnenie: Po prečítaní každej otázky označte vami vybranú odpoveď.*

Druh kompetencie		Pôvodné obecné kompetencie			
		Priamo v obci	V spoločnej úradovni	Nebol požadovaný	Nie nevykonáva
1	Hospodárenie s majetkom				
2	Zostavuje a schvaľuje: a) rozpočet obce kapitálový b) rozpočet obce bežný c) záverečný účet obce				
3	Vydáva súhlas, stanovisko alebo vyjadrenie k podnikateľskej alebo inej činnosti právnických a fyzických osôb a k umiestneniu prevádzky na území obce				

4	<p>Zabezpečuje:</p> <p>a) výstavbu, údržbu a správu miestnych komunikácií</p> <p>b) výstavbu, údržbu a správu verejných priestranstiev</p> <p>c) výstavbu, údržbu a správu obecného cintorína</p> <p>d) výstavbu, údržbu a správu kultúrnych zariadení</p> <p>e) výstavbu, údržbu a správu športových zariadení</p> <p>f) výstavbu, údržbu a správu ďalších obecných zariadení</p> <p>g) údržbu a správu kultúrnych pamiatok</p>				
5.	<p>Zabezpečuje:</p> <p>a) nakladanie s drobným komunálnym odpadom a stavebným odpadom</p> <p>b) udržiavanie čistoty v obci</p> <p>c) správu a údržbu verejnej zelene a verejného osvetlenia</p> <p>d) zásobovanie vodou</p> <p>e) odvádzanie odpadových vôd</p> <p>f) nakladanie s odpadovými vodami a žumpami</p> <p>g) miestnu verejnú dopravu</p>				

6.	Utvára podmienky na zabezpečovanie: a) zdravotnej starostlivosti b) vzdelávanie c) kultúru d) osvetovú činnosť e) telesnú kultúru a šport				
7.	Obstaráva a schvaľuje: a) územno-plánovaciú dokumentáciu sídelných útvarov a zón b) koncepciu rozvoja jednotlivých oblastí života obce c) programy rozvoja bývania				
8.	Spolupôsobí pri utváraní vhodných podmienok na bývanie v obci				
9.	Vlastná investičná činnosť				
10.	Podnikateľská činnosť				
11.	Zakladá, zriaďuje, zrušuje a kontroluje: a) rozpočtové organizácie obce b) príspevkové organizácie obce				
12.	Ochrana kultúrnych pamiatok				

13.	Úlohy na úseku sociálnej pomoci				
14.	Spolupráca s: a) Mimoslúdnymi organizáciami b) Právnickými osobami c) Fyzickými osobami v obci				
15.	Zapojenosť do: a) mikroregiónu b) euroregiónu				
16.	Partnerstvá s inými obcami				

Druh kompetencie		Prenesené kompetencie			
		Priamo v obci	V spoločnej úradovni	Nebol požadovaný	Nie nevykonáva
1.	Kompetencie vo vodnom hospodárstve				
2.	Kompetencie o matrikách				
3.	Kompetencie o ochrane prírody				
4.	Kompetencie – školský zákon a) Ustanovenie o vzniku právnej subjektivity základných škôl a základných umeleckých škôl b) Spojenie základných škôl s predškolskými zariadeniami				
5.	Kompetencie na úseku regionálneho rozvoja a cestovného ruchu a) Vykonávanie stratégie regionálneho rozvoja b) Vypracovávanie programov sociálneho a hospodárskeho rozvoja c) Koordinovanie spolupráce právnických osôb pri vypracúvaní programov rozvoja obcí d) Vypracúvanie programov cestovného ruchu				

6.	Kompetencie o divadelnej činnosti				
7.	Kompetencie o múzeách a galériách				
8.	Kompetencie o sociálnej pomoci a) Zriaďovanie zariadení ,sociálnych služieb b) Rozhoduje o poskytovaní prepravnej služby a o úhrade c) za túto prepravnú službu d) Domovy - penzióny pre dôchodcov e) Zariadenia opatrovateľskej služby f) Rozhoduje o poskytovaní opatrovateľskej služby a o úhrade za túto opatrovateľskú službu				
9.	Kompetencie o územnom plánovaní a stavebnom poriadku Pôsobnosť stavebného úradu v prvom stupni výkonu štátnej správy				
10.	Kompetencie o pozemných komunikáciách a) Vykonávanie pôsobnosti špeciálneho stavebného úradu pre miestne komunikácie v ich vlastníctve b) Zabezpečovanie stavebno-technického vybavenia ciest a miestnych komunikácií v obci				

<p>11. Ostatné aktivity</p> <p>1. Civilná ochrana (CO sklad)</p> <p>2. Civilná ochrana (Hasičský dobrovoľný zbor)</p> <p>3. Hlavný kontrolór</p> <p>4. Cezhraničná spolupráca obcí</p> <p>5. Prejednávanie priestupkov na úseku :</p> <ul style="list-style-type: none"> a. stavebného úradu b. školstva c. odpadov d. držania psov e. verejného poriadku f. alkoholu a iných toxikománií g. iné priestupky alebo správne delikty 				
--	--	--	--	--

Ďakujem za Váš čas a Vašu spoluprácu!

Príloha č. 4

Dotazník

Vážený pán primátor/starosta!

Dovoľujem si Vás požiadať o poskytnutie informácií. Volám sa Bc. Mária Waldhauserová a som študentkou V. ročníka na SPU v Nitre, Fakulte európskych štúdií a regionálneho rozvoja. Píšem záverečnú diplomovú prácu na tému "Rozvoj vybraných regiónov z pohľadu kompetencií samosprávy". Práca je zameraná na Trnavský a Prešovský kraj. V rámci dotazníkovej metódy chcem získať informácie o uplatňovaní pôvodných a prenesených kompetencií v Trnavskom a Prešovskom kraji.

Obraciam sa na Vás preto s prosbou o poskytnutie informácií formou vyplnenia tohto dotazníka. Informácie budú použité len na štatistické spracovanie v tejto práci a nebudú poskytnuté inému subjektu.

Identifikačné údaje o Prešovskom kraji

- **Názov obce:**

- *Návod na vyplnenie: Po prečítaní každej otázky označte vami vybranú odpoveď.*

Druh kompetencie		Pôvodné obecné kompetencie			
		Priamo v obci	V spoločnej úradovni	Nebol požadovaný	Nie nevykonáva
1	Hospodárenie s majetkom				
2	Zostavuje a schvaľuje: d) rozpočet obce kapitálový e) rozpočet obce bežný f) záverečný účet obce				
3	Vydáva súhlas, stanovisko alebo vyjadrenie k podnikateľskej alebo inej činnosti právnických a fyzických osôb a k umiestneniu prevádzky na území obce				

4	<p>Zabezpečuje:</p> <p>a) výstavbu, údržbu a správu miestnych komunikácií</p> <p>b) výstavbu, údržbu a správu verejných priestranstiev</p> <p>c) výstavbu, údržbu a správu obecného cintorína</p> <p>d) výstavbu, údržbu a správu kultúrnych zariadení</p> <p>e) výstavbu, údržbu a správu športových zariadení</p> <p>f) výstavbu, údržbu a správu ďalších obecných zariadení</p> <p>g) údržbu a správu kultúrnych pamiatok</p>				
5.	<p>Zabezpečuje:</p> <p>a) nakladanie s drobným komunálnym odpadom a stavebným odpadom</p> <p>b) udržiavanie čistoty v obci</p> <p>c) správu a údržbu verejnej zelene a verejného osvetlenia</p> <p>d) zásobovanie vodou</p> <p>e) odvádzanie odpadových vôd</p> <p>f) nakladanie s odpadovými vodami a žumpami</p> <p>g) miestnu verejnú dopravu</p>				

6.	Utvára podmienky na zabezpečovanie: a) zdravotnej starostlivosti b) vzdelávanie c) kultúru d) osvetovú činnosť e) telesnú kultúru a šport				
7.	Obstaráva a schvaľuje: a) územno-plánovaciú dokumentáciu sídelných útvarov a zón b) koncepciu rozvoja jednotlivých oblastí života obce c) programy rozvoja bývania				
8.	Spolupôsobí pri utváraní vhodných podmienok na bývanie v obci				
9.	Vlastná investičná činnosť				
10.	Podnikateľská činnosť				
11.	Zakladá, zriaďuje, zrušuje a kontroluje: c) rozpočtové organizácie obce d) príspevkové organizácie obce				
12.	Ochrana kultúrnych pamiatok				

13.	Úlohy na úseku sociálnej pomoci				
14.	Spolupráca s: d) Mimovládnyimi organizáciami e) Právnickými osobami f) Fyzickými osobami v obci				
15.	Zapojenosť do: a) mikroregiónu b) euroregiónu				
16.	Partnerstvá s inými obcami				

Druh kompetencie		Prenesené kompetencie			
		Priamo v obci	V spoločnej úradovni	Nebol požadovaný	Nie nevykonáva
1.	Kompetencie vo vodnom hospodárstve				
2.	Kompetencie o matrikách				
3.	Kompetencie o ochrane prírody				
4.	Kompetencie – školský zákon c) Ustanovenie o vzniku právnej subjektivity základných škôl a základných umeleckých škôl d) Spojenie základných škôl s predškolskými zariadeniami				
5.	Kompetencie na úseku regionálneho rozvoja a cestovného ruchu e) Vykonávanie stratégie regionálneho rozvoja f) Vypracovávanie programov sociálneho a hospodárskeho rozvoja g) Koordinovanie spolupráce právnických osôb pri vypracúvaní programov rozvoja obcí h) Vypracúvanie programov cestovného ruchu				

6.	Kompetencie o divadelnej činnosti				
7.	Kompetencie o múzeách a galériách				
8.	Kompetencie o sociálnej pomoci g) Zriaďovanie zariadení ,sociálnych služieb h) Rozhoduje o poskytovaní prepravnej služby a o úhrade i) za túto prepravnú službu j) Domovy - penzióny pre dôchodcov k) Zariadenia opatrovateľskej služby l) Rozhoduje o poskytovaní opatrovateľskej služby a o úhrade za túto opatrovateľskú službu				
9.	Kompetencie o územnom plánovaní a stavebnom poriadku Pôsobnosť stavebného úradu v prvom stupni výkonu štátnej správy				
10.	Kompetencie o pozemných komunikáciách c) Vykonávanie pôsobnosti špeciálneho stavebného úradu pre miestne komunikácie v ich vlastníctve d) Zabezpečovanie stavebno-technického vybavenia ciest a miestnych komunikácií v obci				

<p>11. Ostatné aktivity</p> <p>1. Civilná ochrana (CO sklad)</p> <p>2. Civilná ochrana (Hasičský dobrovoľný zbor)</p> <p>3. Hlavný kontrolór</p> <p>4. Cezhraničná spolupráca obcí</p> <p>5. Prejednávanie priestupkov na úseku :</p> <ul style="list-style-type: none"> h. stavebného úradu i. školstva j. odpadov k. držania psov l. verejného poriadku m. alkoholu a iných toxikománií n. iné priestupky alebo správne delikty 				
--	--	--	--	--

Ďakujem za Váš čas a Vašu spoluprácu!

Príloha č. 5

Dotazník

Dobrý deň,

dovoľujem si Vás požiadať o spoluprácu pri vyplnení predloženého dotazníka – ktorým na základe Vašich odpovedí vyhodnotím Vašu spokojnosť so spoluprácou s predstaviteľmi miestnej samosprávy a Vašu spokojnosť s poskytovaním služieb vo Vašej obci.

Volám sa Bc. Mária Waldhauserová a som študentkou V. ročníka na SPU v Nitre, Fakulte európskych štúdií a regionálneho rozvoja. Píšem záverečnú diplomovú prácu na tému "Rozvoj vybraných regiónov z pohľadu kompetencií samosprávy". Práca je zameraná na Trnavský a Prešovský kraj.

Informácie budú použité len na štatistické spracovanie v tejto práci a nebudú poskytnuté inému subjektu.

Kraj:

- **Názov obce:**

Základné demografické údaje o respondentovi

Pohlavie:	muž	1
	žena	2
Vek:	18- 26 rokov	1
	27 -40 rokov	2
	41- 60 rokov	3
	61- 75 rokov	4
	nad 75 rokov	5

Svoju odpoveď zvýraznite hrubým písmom!

Ako ste spokojná/ý ?

So svojou obcou/svojim mestom, regiónom?

- Som spokojná/ý
- Skôr nespokojná/ý
- Nespokojná/ý

Ste spokojná/ý so spoluprácou s predstaviteľmi miestnej samosprávy vo Vašej obci?

- Som spokojná/ý
- Skôr nespokojná/ý
- Nespokojná/ý

Ste spokojná/ý s poskytovaním sociálnych služieb vo Vašej obci?

- Som spokojná/ý
- Skôr nespokojná/ý
- Nespokojná/ý

Ďakujem za Váš čas, ktorý ste si našli na vyplnenie dotazníka!

Bc. Mária Waldhauserová